

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

**ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ
ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΜΟΝΟΓΟΝΕΪΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΩΣ ΠΥΡΗΝΑΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΣΗΣ ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ: ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: ΝΑΤΑΛΙΑ ΛΑΖΑΡΙΔΟΥ

ΑΕΜ: 3529

ΕΠΟΠΤΡΙΑ: ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΠΛΙΟΓΚΟΥ

ΕΠΟΠΤΡΙΑ Β': ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΣΙΔΗΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΦΛΩΡΙΝΑ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2021

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Περίληψη.....	3
Εισαγωγή.....	5
A. Θεωρητικές Προσεγγίσεις.....	7
A.1 Σχέσεις γονέα-παιδιού.....	7
A.2 Οικογένεια και σχολείο	9
A.3 Συνεργασία οικογένειας-σχολείου.....	10
A.4 Μονογονεϊκή οικογένεια.....	12
A.5 Εργαζόμενη μητέρα.....	14
A.6 Εκτός γάμου μητρότητα.....	15
A.7 Διαζύγιο.....	15
A.8 Θάνατος συζύγου.....	18
A.9 Πολιτικές προστασίας μονογονεϊκών οικογενειών.....	18
A.10 Εκπαιδευτική επιτυχία.....	21
A.11 Οικογενειακό περιβάλλον και σχολική επιτυχία.....	25
A.12 Σχολικό περιβάλλον.....	27
A.13 Διαπροσωπικές σχέσεις.....	28
A.14 Επίδραση μονογονεϊκότητας στην εκπαιδευτική επιτυχία..	29
B.1 Αντιλήψεις εκπαιδευτικών απέναντι στην μονογονεϊκότητα..	30
B.2 Παιδαγωγικές προτάσεις.....	31
Συμπεράσματα	35
Βιβλιογραφία.....	38

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα εργασία παρουσιάζεται το θέμα της μονογονεϊκότητας, δηλαδή το σχήμα της οικογένειας που περιλαμβάνει έναν μόνο γονέα και τουλάχιστον ένα παιδί και η επίδραση αυτού του σχήματος στην σχολική επίδοση του παιδιού. Στην μελέτη

που ακολουθεί καταδεικνύεται πως και το οικογενειακό περιβάλλον αλλά και το σχολικό περιβάλλον επηρεάζουν την σχολική επίδοση και την επιτυχία του παιδιού. Η εργασία αυτή χωρίζεται σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος παρουσιάζονται οι αιτίες εισόδου στην μονογονεϊκότητα, ο ρόλος του γονέα στην διαχείριση των θεμάτων που προκύπτουν από αυτήν την κατάσταση, όπως η στερεοτυπική κοινωνική αντίληψη και στάση της κοινότητας απέναντι στην μονογονεϊκότητα, και τον ρόλο του εκπαιδευτικού και του εκπαιδευτικού συστήματος τα οποία θα πρέπει να προσαρμοστούν στις ανάγκες της κοινωνίας και να διαμορφώνουν άτομα με αξίες και ιδανικά, που δεν εξαρτώνται από την οικογενειακή τους κατάσταση. Ενώ, στο δεύτερο μέρος περιγράφονται τα αποτελέσματα μιας έρευνας με σκοπό την ανίχνευση των απόψεων των εκπαιδευτικών διαφόρων ηλικιών σχετικά με την επίδραση της μονογονεϊκότητας στην σχολική επίδοση των παιδιών. Με βάση τα αποτελέσματα της έρευνας γίνεται φανερό πως υπάρχει επιτακτική ανάγκη μετασχηματισμού του εκπαιδευτικού συστήματος με στόχο την οικουμενικότητα και την εξάλειψη των διακρίσεων.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: μονογονεϊκή οικογένεια, εκπαιδευτική επιτυχία, σχολικό περιβάλλον, μονογονεϊκότητα.

ABSTRACT

This paper presents the issue of single parenthood, the shape of the family that includes only one parent and at least one child and the effect of this shape on the school performance of the child. The following study demonstrates that both the family environment and the school environment affect a child's school performance and success. This work is divided into two parts. The first part presents the reasons for entering into single parenthood, the role of the parent in managing the issues arising from this situation, such as the stereotypical social perception and the attitude of the community towards single parenthood, and the role of the education and training system which should be adapted to the needs of society and to form individuals with values and ideals that do not depend on their marital status. While the second part describes the results of a research aimed at finding out the views of teachers of

different ages on the impact of single parenthood on children's school performance. Based on the results of the research, it becomes clear that there is an urgent need to transform the education system with the aim of universality and the elimination of discrimination.

KEY WORDS: single parent family, educational success, school environment, single parenthood.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το παιδί από την στιγμή που γεννιέται ανήκει στην οικογένεια, η οποία αποτελεί την πρώτη κοινωνική ομάδα στην οποία ανήκει, όπως και το πρώτο σχολείο της ζωής. Μέσα από την οικογένεια το παιδί μαθαίνει να ικανοποιεί τις βιολογικές και ψυχολογικές του ανάγκες, αποκτά κοινωνικές αρετές, διδάσκεται ηθικές αξίες, διαμορφώνει και καλλιεργεί τον χαρακτήρα του, αποκτά γνώσεις και λύνει τις απορίες του.

Σκοπός της οικογένειας είναι να εξασφαλίσει ένα υγιές περιβάλλον όπου το παιδί θα αναπτυχθεί σωματικά και πνευματικά και θα διαμορφώσει την προσωπικότητα του ώστε να είναι ικανό να ενταχθεί στην ευρύτερη κοινωνία.

Το οικογενειακό περιβάλλον στο οποίο μεγαλώνει και εξελίσσεται ένα παιδί περιλαμβάνει ποικίλες πτυχές, όπως η κοινωνική, η οικονομική κ.α., οι οποίες έχουν άμεσο αντίκτυπο σε αυτό. Για παράδειγμα σύμφωνα με την Μ. Τζάνη (1983), η κοινωνικό-οικονομική κατάσταση του πατέρα, δηλαδή τα κίνητρα που δίνονται στο παιδί για την απόκτηση γνώσεων, για την διεύρυνση των γνώσεων αυτών και την οργάνωση του μαθησιακού υλικού, είναι αυτή που συμβάλλει στην ποιότητα, την ποσότητα και στην απόδοση του παιδιού στον τομέα της μάθησης.

Επίσης, καθοριστικές για την υγιή πνευματική και ψυχολογική ανάπτυξη του παιδιού είναι οι σχέσεις των γονέων μεταξύ τους, οι σχέσεις και των δύο γονέων προς το παιδί αλλά και η σχέση του καθενός γονέα με το παιδί ξεχωριστά. Αυτό σημαίνει πως και οι δύο γονείς μαζί φροντίζουν για την ανατροφή του παιδιού αλλά ο καθένας από τους γονείς, επηρεάζει διαφορετικά το παιδί. Λόγου χάριν ο ρόλος του πατέρα φαίνεται να συμβάλλει κυρίως στο επίπεδο της εκπαίδευσης και στην ανάπτυξη της αίσθησης αυτοεκτίμησης των παιδιών, ενώ αυτός της μητέρας φαίνεται να επηρεάζει ή και να καθορίζει την σχέση των παιδιών με τους φίλους, καθώς και την σχέση γονέα και παιδιού γενικότερα (Φθενάκης, 2017).

Επιπρόσθετα, προκειμένου το παιδί να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνίας πολύ συχνά οι γονείς αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τις συνήθειες που γνώρισαν οι ίδιοι ως παιδιά και να αναθρέψουν το παιδί με βάση τα νέα κοινωνικά πρότυπα. Έτσι, οι γονείς στρέφονται από την υπακοή και την πειθαρχία στην ανεξαρτησία των παιδιών και τη συμμετοχή τους στις λήψεις αποφάσεων. Οι γονείς αφιερώνουν περισσότερο χρόνο και μεγαλύτερες οικονομικές δαπάνες για την αγωγή και εκπαίδευση των παιδιών τους. Σήμερα, αντί οι γονείς να καταφεύγουν στην τιμωρία, συζητούν όλοι μαζί και βρίσκουν λύσεις όταν υπάρχει κάποια σύγκρουση. Τα παιδιά θεωρούνται ισότιμα μέσα στην οικογένεια, έχουν ανάγκες, ενδιαφέροντα και δικαιώματα. Οι γονείς μπορούν να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον στο οποίο το παιδί θα νιώθει ασφάλεια, αποδοχή και εκτίμηση και έτσι θα μπορέσει να ανακαλύψει τον κόσμο και να έρθει σε επαφή με άλλους ανθρώπους (Φθενάκης, 2017).

Τα παιδιά έχουν ικανότητες από την γέννηση τους και κάθε παιδί μπορεί να αναπτύξει διαφορετικά ενδιαφέροντα και να ανακαλύψει τα ταλέντα του. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω του κοινωνικού του περιβάλλοντος. Αλληλεπιδρώντας

τόσο με ενήλικες όσο και με συνομηλίκους αποκτά νέες γνώσεις, ερεθίσματα και κίνητρα για να ανακαλύψει και να κατανοήσει τον κόσμο.

Βέβαια, θα πρέπει να επισημάνουμε πως υπάρχουν και παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά την ομαλή εξέλιξη και πρόοδο ενός παιδιού και αυτοί οι παράγοντες είναι κυρίως κοινωνικοί και οικονομικοί. Μερικά παραδείγματα είναι η μετανάστευση, η φτώχεια, η ανεργία, οι προσωρινά εργαζόμενοι, η στέρηση, η είσοδος των γυναικών στην αγορά εργασίας, η αύξηση των ποσοστών διαζυγίου, οι δυσμενείς συνθήκες στέγασης, η κοινωνική απομόνωση, οι εξασθενημένες οικογενειακές λειτουργίες και η αδυναμία των γονέων να διαχειριστούν με επιτυχία και να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα του γονεϊκού τους ρόλου. Υπό αυτές τις συνθήκες σημαντικός αρωγός των παιδιών είναι η εκπαίδευση η οποία αποτελεί το θεμέλιο της κοινωνικής γνώσης και διαδραματίζει κύριο ρόλο, αφού διαμορφώνει άτομα παραγωγικά για την σύγχρονη κοινωνική δομή και τις τρέχουσες σκληρές συνθήκες διαβίωσης (Πλιόγκου, 2008). Το σχολείο είναι ένα οργανωμένο ίδρυμα που εκτελεί συγκεκριμένες κοινωνικές λειτουργίες και συγκεκριμένα άτομα παίζουν συγκεκριμένους ρόλους σε συγκεκριμένα περιβάλλοντα. (DeLangea κ.α., 2013). Η σχολική κοινότητα είναι ένα υποσύστημα της κοινωνίας, που βασίζεται ιστορικά πάνω στην επικρατούσα πολιτική, οικονομική, επιστημονική και κοινωνικό-πολιτισμική συνθήκη.

A. ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

A.1 ΣΧΕΣΕΙΣ ΓΟΝΕΑ- ΠΑΙΔΙΟΥ

Μέσα από την καθημερινότητα και μέσα από τις σχέσεις μεταξύ των μελών της οικογένειας, τα παιδιά αναπτύσσουν βασικές ικανότητες για την καθημερινή ζωή στο σπίτι αλλά και αργότερα για το νηπιαγωγείο και το σχολείο. Το σπίτι είναι περιβάλλον που προσφέρει πολλά ερεθίσματα για μάθηση και σημαντικό ρόλο παίζουν οι γονείς οι οποίοι μαζί με το παιδί παίζουν, μιλούν, σκέφτονται και επιλύουν προβλήματα.

Τα παιδιά μαθαίνουν με ενεργητικό τρόπο δημιουργώντας μαζί με τους γονείς την εικόνα τους για τον κόσμο και ενισχύουν τις ικανότητές τους. Οι ιδέες των παιδιών λαμβάνονται σοβαρά υπόψη και δοκιμάζονται με σκοπό την επίλυση οποιουδήποτε

προβλήματος. Όταν υπάρχει από κοινού δράση και διάλογος μεταξύ γονέων και παιδιού ανταλλάσσονται συχνά διαφορετικές οπτικές και απόψεις που στοχεύουν στην κοινή εύρεση λύσεων για τις απορίες ή τους προβληματισμούς που απασχολούν το παιδί. Με αυτόν τον τρόπο τα παιδιά μαθαίνουν να εμπιστεύονται τους γονείς και να καταφεύγουν σε αυτούς όταν προκύψει μία κατάσταση την οποία δεν μπορούν να διαχειριστούν.

Τα παιδιά από μόνα τους προσπαθούν να δημιουργήσουν διαπροσωπικές σχέσεις μέσα στις οποίες θα αισθανθούν ικανά να αγαπήσουν και να αγαπηθούν και η σχέση μεταξύ γονέα και παιδιού καθορίζει την ψυχική και πνευματική του ανάπτυξη. Για παράδειγμα η έλλειψη στοργής και ασφάλειας από τον γονέα έχει αντίκτυπο και δρα αρνητικά στην κοινωνική συμπεριφορά του παιδιού. Η ψυχική υποστήριξη από τον γονέα είναι ιδιαίτερα σημαντική διότι το παιδί αποκτά συναισθηματική και ψυχική ισορροπία, έχει εμπιστοσύνη στον εαυτό του γιατί οι γονείς του το υποστηρίζουν και έχει με αυτόν τον τρόπο όλα τα εφόδια να εξελιχθεί σε ένα αυτόνομο άτομο. Η ευθύνη για την ισορροπημένη ψυχική-συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών είναι καθαρά των γονέων καθώς το σπίτι είναι το πρωταρχικό περιβάλλον στο οποίο το παιδί διαμορφώνει τον χαρακτήρα του, αποκτά βασικές αρετές και κατακτά τις πρώτες του γνώσεις για τον κόσμο (Φθενάκης, 2017).

Παιδιά και γονείς, μαζί συμμετέχουν σε κοινές δραστηριότητες. Τα παιδιά αναζητάνε την προσοχή των γονιών τους και οι ίδιοι ανταποκρίνονται. Για παράδειγμα όταν το παιδί στεναχωριέται και κλαίει οι γονείς προσπαθούν να το παρηγορήσουν παίρνοντάς το αγκαλιά. Αν το παιδί βιώσει μια κατάσταση επικίνδυνη, θα ψάξει την προστασία του γονέα. Αν το παιδί δεν τα καταφέρει σε κάτι ζητά βοήθεια από τον γονέα. Γενικά τα παιδιά βασίζονται στους γονείς και γι' αυτό η σχέση μεταξύ γονέα και παιδιού είναι μία σχέση αξιοπιστίας.

Επιπλέον, ο διάλογος μεταξύ γονέα και παιδιού είναι πολύ σημαντικός διότι μέσα από την συζήτηση οι γονείς δείχνουν στο παιδί αποδοχή και εκτίμηση, ενσυναίσθηση και συμπάθεια, αυθεντικότητα και, έτσι, καταλήγουν στην από κοινού αναζήτηση λύσεων σε όποιο θέμα και αν προκύψει. Όταν το παιδί νιώσει αποδοχή και εκτίμηση μέσα στο οικογενειακό του περιβάλλον τότε μπορεί να εκφράσει ελεύθερα σκέψεις και συναισθήματα του. Μέσα σε αυτό το περιβάλλον που του προσφέρεται ασφάλεια και εμπιστοσύνη θέτει ερωτήσεις χωρίς να νιώσει ντροπή.

Επίσης, οι γονείς παίζουν ρόλο στην απόκτηση αλλά και στην εξέλιξη των δεξιοτήτων ενός παιδιού. Οι γονείς με την συνεχή στήριξή τους και η εκπαίδευση δίνουν ερεθίσματα στο παιδί ώστε να ανακαλύψει και να διευρύνει τις ικανότητές του μέχρι να συνειδητοποιήσει το πώς θα ήθελε να τις διαχειριστεί. Κάθε παιδί είναι μοναδικό με διαφορετικές ικανότητες, για παράδειγμα κάποιο είναι καλό στα αθλήματα ενώ κάποιο άλλο στην μουσική. Έτσι, ο ρόλος του γονέα είναι η στήριξη του παιδιού και η επιβεβαίωση ότι οτιδήποτε και αν επιλέξει να κάνει αυτό είναι και το σωστό για αυτό. ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους κάποια παιδιά είναι επιδέξια σε κάποιο άθλημα ενώ κάποια άλλα όχι, γι' αυτό και δεν πρέπει να υπάρχει σύγκριση μεταξύ τους.

Εκτός, όμως, από τα παραπάνω ο όρος <<οικογένεια>> αντανακλά την σύγχρονη οικογενειακή δομή η οποία περιλαμβάνει το επίπεδο εκπαίδευσης του γονέα, την οικονομική κατάσταση, τη θέση στην αγορά εργασίας και τον αριθμό και την ηλικία των παιδιών. Επίσης, η οικογένεια έχει ορισμένες λειτουργίες, μερικές από τις οποίες μπορούν να διασφαλίσουν τη βιολογική αναπαραγωγή της κοινωνίας και μπορούν, επίσης, να καθορίσουν την οικονομική κατάσταση και να προωθήσουν την πολιτιστική αναπαραγωγή. Προκειμένου να επιτευχθούν, όμως, όλα αυτά θα πρέπει να καλυφθούν οι οικονομικές, οι ψυχικές και οι πνευματικές ανάγκες των μελών της σύγχρονης οικογένειας (Πλιόγκου, 2008).

A.2 ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΣΧΟΛΕΙΟ

Η οικογένεια ως θεσμός έχει κάποια χαρακτηριστικά που αφορούν την σύνθεσή της, όπως η σχέση των γονέων μεταξύ τους, τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας των γονέων, η συμπεριφορά των γονέων απέναντι στο παιδί και η σχολική-εκπαιδευτική τους εμπειρία. Αυτά τα χαρακτηριστικά επηρεάζουν το παιδί ως προς την ένταξη και την προσαρμογή του στην διαδικασία της σχολικής αγωγής ήδη από τις πρώτες βαθμίδες εκπαίδευσης (Τζάνη, 1983).

Η σχολική επίδοση του μαθητή δεν σχετίζεται μόνο με την ευφυΐα του αλλά από το κοινωνικό περιβάλλον του παιδιού (Μπαμπάλης, 2005). Σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει την σχολική επίδοση είναι η κοινωνικοποίηση του παιδιού κατά την προσχολική ηλικία η οποία λαμβάνει χώρα στο πλαίσιο της οικογένειας. Στο πλαίσιο

αυτό εμπεριέχεται η μέθοδος διαπαιδαγώγησης, οι προσδοκίες των γονέων και τα κίνητρα μάθησης.

Ακόμα και σήμερα η οικογένεια θεωρείται ο σημαντικότερος φορέας ανάπτυξης του παιδιού. Το παιδί, καθώς, βρίσκεται σε διαρκή αλληλεπίδραση με τα άτομα που αποτελούν το οικογενειακό περιβάλλον, θα διαμορφώσει μια αντίληψη του κοινωνικά αποδεκτού ή μη αποδεκτού, θα αφομοιώσει τις πρώτες αξίες και πρότυπα συμπεριφοράς, θα ταυτιστεί με πρότυπα του κοινωνικού περιβάλλοντος όπως οι γονείς, θα αποκτήσει την ικανότητα για δημιουργία διαπροσωπικών σχέσεων και θα συγκροτήσει τελικά την προσωπικότητά του. (Νόβα- Καλτσούνη, 2002).

Οι λειτουργίες της οικογένειας διακρίνονται στην εκπαιδευτική, οικονομική, ψυχολογική-θυμική και στην αναπαραγωγική λειτουργία. Από αυτές η εκπαιδευτική λειτουργία είναι η πιο σημαντική καθώς σχετίζεται με την δια βίου κοινωνικοποίηση του ατόμου. Το άτομο από νωρίς καλείται να προσαρμοστεί στις λειτουργίες της οικογένειας μέσα στην οποία ζει και αναπτύσσεται (Πλιόγκου, 2008).

Τα βασικά χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του παιδιού διαμορφώνονται κατά τα πρώτα πέντε χρόνια της ζωής του. Αυτό σημαίνει πως η διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού συμβαίνει πριν το παιδί πάει στο σχολείο, δηλαδή στην προσχολική ηλικία κατά την οποία το παιδί δέχεται ερεθίσματα κατά κύριο λόγο από τους γονείς και, ενδεχομένως σε μικρότερο βαθμό, όσους περιλαμβάνει το στενό πλαίσιο της οικογένειας.

A.3 ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΧΟΛΕΙΟΥ-ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Επειδή το σχολείο αποτελεί μια δεύτερη οικογένεια για το παιδί, υποχρεούται να διατηρεί καλές σχέσεις συνεργασίας με τους γονείς έτσι ώστε να αντιμετωπίζονται από κοινού τυχόν προβληματισμοί. Υπάρχουν, όμως, ποικίλες απόψεις για τις σχέσεις μεταξύ σχολείου και οικογένειας.

Οι σχέσεις μεταξύ γονέων και σχολείου είναι ιδιαίτερες και χρειάζεται προσπάθεια και από τις δύο πλευρές έτσι ώστε οι γονείς να ενημερώνονται για τα σχολικά προγράμματα και την πρόοδο του παιδιού τους αλλά και το σχολείο να ενημερώνεται για τις συνθήκες που επικρατούν μέσα στο πλαίσιο της οικογένειας οι οποίες επηρεάζουν και την πρόοδό του στο σχολείο (Μπαμπάλης, 2005).

Η οικογένεια και το σχολείο είναι θεσμοί που πρέπει να αλληλοσυμπληρώνονται ώστε να συνεργάζονται πιο εύκολα μεταξύ τους με σκοπό την επιτυχία του παιδιού στο σχολείο. Η επικοινωνία μεταξύ σχολείου και οικογένειας πρέπει να είναι αμφίδρομη, δηλαδή να προέρχεται και να υπάρχει ανταπόκριση και από τις δύο πλευρές. Πολλές έρευνες έδειξαν, ότι η καλή συνεργασία του σχολείου με την οικογένεια έχει μεγάλη σημασία και πολλά οφέλη στην εξέλιξη του παιδιού. Η μάθηση λαμβάνει χώρα και μέσα στην οικογένεια αλλά και στο σχολείο όπου το παιδί λαμβάνει γνώσεις τόσο από τους παιδαγωγούς όσο και από την συναναστροφή του με συνομηλίκους (Πλιόγκου, 2008).

Κοινός στόχος και των δύο πλευρών είναι το καλό του παιδιού, γι' αυτό δουλεύουν το ένα συμπληρωματικά του άλλου.

Σύμφωνα με τον Γεωργίου (2000), υπάρχουν ποικίλοι τρόποι μέσω των οποίων μπορεί να πραγματοποιηθεί η επικοινωνία μεταξύ σχολείου οικογένειας. Έτσι, αναφέρει πως ο Tomlinson προτείνει τους παρακάτω:

- Γραπτή επικοινωνία (επιστολές, αναφορές),
- Συμμετοχή των γονιών σε δραστηριότητες και στο σύλλογο,
- Εμπλοκή γονέων στη λήψη διοικητικών αποφάσεων (Γεωργίου, 2000).

Κατά τον Geifer υπάρχουν ορισμένες μορφές επικοινωνίας που καθορίζουν την σχέση οικογένειας-σχολείου:

- Ενίσχυση της σχέσης οικογένειας – σχολείου.
- Παρότρυνση των γονέων να αποκτήσουν αναπτυξιακές γνώσεις και προοπτικές για το παιδί και ενδυνάμωση των σχέσεων μεταξύ τους.
- Κινητοποίηση των γονέων να αναλάβουν δράσεις για την καλύτερη πρόοδο των παιδιών.
- Καθοδήγηση γονέων, ώστε να μπορούν να παιδαγωγούν και οι ίδιοι τα παιδιά.
- Δημιουργία καλής συνεργασίας μεταξύ γονέων και παιδαγωγών.

Οι γονείς συμμετέχουν αποφασιστικά στην μαθησιακή πορεία του παιδιού επιλέγοντας τους χώρους μάθησης και ανταλλάσσοντας απόψεις με το παιδαγωγικό προσωπικό. Ο συνδυασμός των χώρων μάθησης και των ατόμων που σχετίζονται με

αυτούς δημιουργούν τις παιδαγωγικές συνεργασίες, στις οποίες οι συμμετέχοντες διαμορφώνουν ένα κατάλληλο περιβάλλον για την εκπαίδευση των παιδιών.

Για να επιτευχθεί η ομαλή εκπαιδευτική εξέλιξη των παιδιών ήδη από το νηπιαγωγείο, οι νηπιαγωγοί και αργότερα οι παιδαγωγοί θα πρέπει να συνεργάζονται, διότι θα πρέπει και οι γονείς να είναι ενήμεροι για τις εκπαιδευτικές αποφάσεις που παίρνονται, όσον αφορά το παιδί τους.

Οι επιτυχημένες παιδαγωγικές συνεργασίες μεταξύ της οικογένειας και του εκπαιδευτικού προσωπικού έχουν θετικά αποτελέσματα πρώτα από όλα στα παιδιά, τα οποία αποκτούν καλύτερες σχέσεις με το παιδαγωγικό προσωπικό αλλά και με τα υπόλοιπα παιδιά. Οι γονείς μέσα από την παιδαγωγική συνεργασία κατανοούν καλύτερα το έργο του σχολείου. Το εκπαιδευτικό προσωπικό καταφέρνει μέσα από αυτήν την συνεργασία να μάθει περισσότερα για το παιδί αλλά και για το οικογενειακό του περιβάλλον (Πλιόγκου, 2008).

Σκοπός αυτής της παιδαγωγικής συνεργασίας είναι να γίνει κατανοητό και να βελτιωθεί η αναπτυξιακή και μαθησιακή πορεία του παιδιού τόσο με τη βοήθεια των παιδαγωγών όσο και με την βοήθεια των γονέων. Οι παιδαγωγικές συνεργασίες πρέπει να βασίζονται στην ισότιμη συμμετοχή, στην αμοιβαία εκτίμηση, στον διάλογο και την αλληλεπίδραση έτσι ώστε να αντιμετωπιστεί επιτυχώς η ποικιλομορφία των απόψεων και προτάσεων που μπορεί να προκύψουν από αυτό το εγχείρημα.

Οι συμβαλλόμενοι σε αυτήν την συνεργασία συμμετέχουν με ίσους όρους που διαμορφώνονται μέσα από την επικοινωνία. Με την επικοινωνία μεταξύ του παιδαγωγικού προσωπικού, της οικογένειας και των παιδιών δημιουργούνται σχέσεις που βασίζονται στην αποδοχή και την εκτίμηση. Λόγου χάριν στο νηπιαγωγείο λόγω της ποικιλομορφίας που επικρατεί όσον αφορά τα νέα του μέλη, κάθε άτομο γίνεται αποδεκτό ως μέλος της ομάδας και δεν είναι αποδεκτή η επικριτική συμπεριφορά. (Φθενάκης, 2017)

Οι γονείς μπορούν να κάνουν τακτικές συναντήσεις με το εκπαιδευτικό προσωπικό, για θέματα που αφορούν, π.χ. το νηπιαγωγείο. Γι' αυτό και δημιούργησαν τον σύλλογο γονέων στον οποίο συμμετέχουν άτομα που εκπροσωπούν όλους τους γονείς και τους ενημερώνουν για σημαντικές αποφάσεις.

A.4 ΜΟΝΟΓΟΝΕΪΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

"Μονογονεϊκή οικογένεια": ο όρος αυτός αφορά τον μονό γονέα, που ζει είτε μόνος του είτε με άλλα άτομα (όπως οι γονείς του) και που τουλάχιστον ένα άγαμο παιδί εξαρτάται από αυτόν (Κογκίδου 1995: 23).

Στις μέρες μας, η μονογονεϊκή οικογένεια αφορά πλέον ένα μεγάλο τμήμα του πληθυσμού. Στην μονογονεϊκή οικογένεια ένα παιδί ή και παραπάνω υπάγεται στην κηδεμονία του ενός μόνο γονέα (Κωνσταντίνου, Πλειός, 1999). Κατά την πλειονότητα σε αυτές τις οικογένειες ο γονέας με τον οποίο μεγαλώνει το παιδί είναι η μητέρα και σε αυτές τις περιπτώσεις υπάρχουν συχνά οικονομικά προβλήματα. Οι σχέσεις των δύο γονέων συνήθως δεν είναι φιλικές και μπορεί να συνοδεύονται και από άλλα προβλήματα τα οποία γίνονται γρήγορα αντιληπτά από το παιδί. Επίσης, ο ρόλος του μόνου γονέα δεν είναι εύκολος και πολλές φορές αναγκάζεται να λείπει πολλές ώρες από το σπίτι λόγω, ίσως, διπλής εργασίας ή πολύωρης εργασίας ούτως ώστε να ανταπεξέλθει οικονομικά και έτσι το παιδί στερείται την παρουσία του (Πλιόγκου, 2008).

Όσον αφορά το σχολείο, ένας παράγοντας που επηρεάζει την πρόοδο του παιδιού σε τέτοιες περιπτώσεις είναι η ηλικία του παιδιού κατά την οποία θα χωρίσουν οι δυο γονείς. Σύμφωνα με τον Μπαμπάλη (2005) υπάρχουν και άλλες παράμετροι που επιφέρουν αρνητικές συνέπειες, όπως το φύλο του μόνου γονέα, η δυνατότητα απασχόλησής του, η ηλικία και το φύλο του παιδιού, η συμμετοχή του απόντος γονέα στην οικογένεια, η δυνατότητα πρόσβασης της οικογένειας σε υποστηρικτικά δίκτυα, η κοινωνικό-οικονομική κατάσταση της οικογένειας και η σχέση των γονέων πριν και μετά την μετάβαση στην μονογονεϊκότητα. Αυτές οι παράμετροι συμβάλλουν στην απόκτηση μιας θετικής εικόνας και αντίληψης του παιδιού και για το ίδιο αλλά και για την σχέση του με τον κάθε ένα από τους γονείς του. Επομένως, αυτές οι παράμετροι που θεωρούνται εξαιρετικά σημαντικές για την σχολική επιτυχία του παιδιού.

Επίσης, η σχολική επιτυχία ή αποτυχία του παιδιού έχει άμεση σχέση με την κοινωνική του προσαρμογή και την κοινωνικοποίησή του. Η κοινωνική προσαρμογή αλλά και η κοινωνικοποίηση του παιδιού ξεκινάει από την οικογένεια. Υπάρχουν πολλοί παράγοντες εντός του πλαισίου της οικογένειας οι οποίοι επηρεάζουν στην

διαμόρφωση μιας υγιούς και ισορροπημένης προσωπικότητας του παιδιού και κάποιοι από αυτούς είναι η έλλειψη ενδοοικογενειακής επικοινωνίας, η απουσία ήπιου κλίματος ή νηφάλιων διαθέσεων, η ύπαρξη άγχους, οι διχόνοιες, η αδιαφορία για τα προβλήματα και τους προβληματισμούς του παιδιού, η αυταρχική συμπεριφορά ή αντίθετα η υπερπροστατευτικότητα. Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε πως η οικογενειακή συνοχή αποτελεί μια σημαντική διάσταση στη σχολική επιτυχία των παιδιών ανεξάρτητα από την κοινωνική τάξη από την οποία προέρχονται (Γεωργίου, 2000).

Ο αριθμός των μονογονεϊκών οικογενειών, των ανύπαντρων μητέρων και των πατέρων, έχει αυξηθεί. Οι επιδράσεις της μονογονεϊκής οικογένειας στην ανατροφή του παιδιού σχετίζεται με το φύλο του, την ηλικία απομάκρυνσης από τον άλλο γονέα, την στάση της μητέρας ή αντίστοιχα του πατέρα, το λόγο απομάκρυνσης του ενός γονιού, την αιτία που υπάρχει μόνο ένας γονέας, καθώς και από την υποστήριξη του ευρύτερου πλαισίου της οικογένειας (Πλιόγκου, 2008).

Η περίπτωση του μόνου γονέα καθιστά απαραίτητη την συνεργασία γονέα και σχολείου επειδή και οι δύο θεσμοί επιδρούν σημαντικά στην διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού και όταν συνεργάζονται έχουν ως αποτέλεσμα θετικές αναπτυξιακές διαδικασίες. Οι γονείς αποτελούν τα σημαντικότερα πρόσωπα για τα παιδιά προσχολικής ηλικίας, για τον λόγο αυτό, η συνεργασία αυτή θεμελιώνεται σταδιακά με απαραίτητη προϋπόθεση την εμπιστοσύνη και τον σεβασμό.

A.5 ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΗ ΜΗΤΕΡΑ

Σύμφωνα με τους Poduval & Poduval (2009) εργαζόμενη μητέρα είναι η γυναίκα που συνδυάζει την επαγγελματική της σταδιοδρομία και την ευθύνη για την ανατροφή του παιδιού της. Υπάρχουν δύο κατηγορίες γυναικών που εργάζονται: η μητέρα που μένει στο σπίτι και εργάζεται από εκεί και η μητέρα που εργάζεται μακριά από το σπίτι και κατορθώνει να εκπληρώνει τα καθήκοντά της.

Οι μητέρες ανησυχούν για τις εναλλακτικές λύσεις φροντίδας του παιδιού και πως η απασχόλησή τους θα επηρεάσει την οικογένεια τους τόσο σε καθημερινή βάση όσο και στο μέλλον. (Youngblut & Ahn, 1997). Η μητέρα που εργάζεται νιώθει ολοκληρωμένη και ικανοποιημένη, κάτι που αποτελεί σημαντικό πρότυπο για τα παιδιά της. Αποτελεί πηγή έμπνευσης να πραγματοποιήσουν αργότερα τα όνειρα και

τις φιλοδοξίες τους. Περνούν θετικό μήνυμα στα παιδιά για τις ηθικές αξίες και για τον τρόπο που θα αντιμετωπίσουν την δουλειά στο μέλλον. Τα παιδιά είναι σε θέση να μάθουν ποικίλες δεξιότητες, γίνονται ανεξάρτητα και υπεύθυνα.

Η κοινωνικό-οικονομική κατάσταση, το επίπεδο εκπαίδευσης και η απασχόληση της μητέρας επηρεάζουν την γονική μέριμνα. Ο φόρτος εργασίας από την πλευρά της μητέρας και η έλλειψη χρόνου έχει πολλές φορές αντίκτυπο στις σχολικές επιδόσεις και στην συναισθηματική και στην γνωστική συμπεριφορά του παιδιού. Παρ' όλα αυτά, οι μητέρες που εργάζονται δεν θα πρέπει να νιώθουν ενοχές, αλλά να είναι σίγουρες ότι παρέχουν στο παιδί την απαραίτητη γνώση και φροντίδα για το μέλλον (Agarwal & Alex, 2017).

A.6 ΕΚΤΟΣ ΓΑΜΟΥ ΜΗΤΡΟΤΗΤΑ

Η εκτός γάμου μητρότητα αποτελεί μία κατάσταση όπου οι γυναίκες οι οποίες δεν είναι παντρεμένες είτε γιατί δεν πιστεύουν στον θεσμό του γάμου είτε γιατί έχουν κάνει παιδί και επιλέγουν αργότερα τον μόνιμο σύντροφό τους. Επίσης, η εκτός γάμου μητρότητα μπορεί να είναι και εξαναγκαστική είτε για ιατρικούς είτε για θρησκευτικούς λόγους. Πιο σπάνια εντοπίζεται και η εκτός γάμου πατρότητα, όπου μετά την διακοπή της συμβίωσης το παιδί μεγαλώνει με τον άγαμο πατέρα (Πλιόγκου, 2008).

A.7 ΔΙΑΖΥΓΙΟ

Ο γάμος θεωρούνταν παλαιότερα μία «αυτονόητη» δέσμευση από την στιγμή που οι γυναίκες ενηλικιώνονταν, αλλά αργότερα έγινε συνειδητή επιλογή προερχόμενη από την αγάπη για τον σύντροφο ή ως λύση με την οποία οι γυναίκες είχαν την ευκαιρία να ξεφύγουν από τον έλεγχο των γονιών τους. Ο γάμος δεν είναι απαραίτητος για τους άντρες ακόμα και όταν είναι κατά την λαϊκή έκφραση "τακτοποιημένοι", αλλά συνήθως είναι μια βιαστική απόφαση που λαμβάνεται λόγω εγκυμοσύνης ή μερικές φορές εξαιτίας της αντίληψης ότι μία ειδικά μακροχρόνια σχέση θα "πρέπει να" καταλήξει κάποια στιγμή σε γάμο.

Την απόφαση της σύναψης γάμου επηρεάζουν πολλοί παράγοντες, όπως είναι το οικογενειακό και το κοινωνικό περιβάλλον, το μορφωτικό επίπεδο και η οικονομική

κατάσταση. Επιπλέον, η επιθυμία για γάμο επηρεάζεται από την ηλικία και των αντρών και ειδικά των γυναικών και σχετίζεται με την αναπαραγωγική ικανότητα (Πλιόγκου, 2008).

Παρά το γεγονός του ότι υπάρχουν πολλοί λόγοι για να παντρευτεί κάποιος, υπάρχουν, επίσης, ποικίλοι λόγοι που ένας γάμος καταλήγει στο διαζύγιο. Κάποιοι από αυτούς είναι η δυσκολία επικοινωνίας, ο ανταγωνισμός, η έλλειψη συναισθηματικής ικανοποίησης μεταξύ των συζύγων, η φθορά των συναισθημάτων και η μετατροπή της αγάπης και του έρωτα σε κτητικότητα και επιβολή ατομισμού.

Επιπλέον λόγοι είναι οι διαφωνίες του ζευγαριού σε θέματα που αφορούν την ανατροφή και διαπαιδαγώγηση των παιδιών, την προσωπική τους εξέλιξη, τις σχέσεις με τις οικογένειες καταγωγής και τον τρόπο που αυτές συνεισφέρουν ή παρεμβαίνουν στο ζευγάρι στην καθημερινή ζωή αλλά και στο κατά πόσο μπορούν να ανταπεξέλθουν οι σύζυγοι, άνδρες και γυναίκες, στις προσδοκίες των συζύγων τους βάσει στερεοτύπων και αντιλήψεων ως προς το φύλο.

Υπάρχουν πολλά ερωτήματα μεταξύ των παντρεμένων ζευγαριών, όπως το ποιος θα πρέπει να διαχειρίζεται τα οικονομικά της οικογένειας και τα έξοδα του σπιτιού, ποιος θα αναλάβει την φροντίδα των μελών της οικογένειας και των καθημερινών οικιακών ασχολιών, με ποιους τρόπους ασκείται οποιασδήποτε μορφής εξουσίας ή έλεγχος και κριτική ακόμη και για την εξωτερική εμφάνιση. Όταν δεν βρίσκεται μία από κοινού λύση ή απάντηση στα παραπάνω ερωτήματα τότε αυτά γίνονται αντιληπτά ως μορφές βίας και έλλειψης σεβασμού στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και στην έννοια του προσωπικού χρόνου και χώρου. Επίσης, τα παντρεμένα ζευγάρια έρχονται συχνά αντιμέτωπα με προβληματισμούς που αφορούν το πώς οριοθετούνται καθημερινές προτεραιότητες, το θέμα της επαγγελματικής και κοινωνικής ανέλιξης αλλά και πώς δείχνει η εικόνα του ζευγαριού στον κοινωνικό περίγυρο. Αυτά είναι κάποια από τα θέματα που προκαλούν τριβή στην σχέση του ζευγαριού και υπονομεύουν την θετική εξέλιξη της κοινής συμβίωσης (Πλιόγκου, 2008).

Σε διαζύγιο πολλές φορές καταλήγουν τα ζευγάρια επειδή υπάρχουν διακρίσεις ως προς το φύλο ανεξάρτητα το μορφωτικό επίπεδο και την ηλικία των συζύγων. Πολλές φορές υπάρχει μία εξωσυζυγική σχέση από την πλευρά του ενός συζύγου ή υπάρχουν εξωσυζυγικές σχέσεις από την πλευρά και των δύο συζύγων, κάτι το οποίο επιφέρει ρήξη στην συνοχή του έγγαμου βίου.

Στοιχεία που εμφανίζονται στην καθημερινότητα των ζευγαριών και θεωρούνται αφορμή διαζυγίου είναι πολλές φορές η εξάρτηση από τοξικές ουσίες, αλκοόλ, τυχερά παιχνίδια, εξωσυζυγικές σχέσεις, η χρήση ψυχολογικής, λεκτικής, σωματικής ή και σεξουαλικής βίας, η εμφάνιση ψυχικών και σωματικών ασθενειών, η διαταραχή διατροφής και ύπνου, το έντονο συναισθηματικό κενό, η παραμονή σε σωφρονιστικό ίδρυμα, η απουσία συζύγου για μεγάλο χρονικό διάστημα, η ανεργία, η αεργία και η οικονομική εξάρτηση.

Ανεξάρτητα, όμως, από τα παραπάνω που αποτελούν αφορμές και αίτια διαζυγίου, υπάρχουν και οι παράγοντες που αναστέλλουν το διαζύγιο. Κάποιοι από αυτούς είναι η ύπαρξη ενός παιδιού και η ηλικία του, η ηλικία των ίδιων, η έλλειψη εργασίας, η ανυπαρξία προσωπικών περιουσιακών στοιχείων, ο φόβος της αρνητικής αντιμετώπισης από το οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον, οι πεποιθήσεις των ίδιων για την οικογένεια και τις μονογονεϊκές οικογένειες ή το ότι έχουν βιώσει την μονογονεϊκότητα ή γνωρίζουν την αρνητική εμπειρία κάποιου τρίτου, η ανασφάλεια για τον εαυτό τους και το μέλλον των παιδιών τους, ο φόβος της μοναξιάς και τα αρνητικά κοινωνικά σχόλια. Ακόμη, η επιλογή διαζυγίου μπορεί να επιφέρει τύψεις και ενοχή απέναντι στα παιδιά, αρνητική αυτοκριτική και την πεποίθηση ότι οι συνέπειες του διαζυγίου θα προκαλέσουν στο παιδί και στον μόνο γονέα μία δύσκολη καθημερινότητα η οποία είναι ακατάλληλη για την ανατροφή ενός παιδιού (Πλιόγκου, 2008).

Παρ' όλα αυτά, τον 21ο αιώνα έχει τροποποιηθεί σημαντικά η οικογενειακή δομή. Η οικογένεια απαρτίζεται από πολλά μονογονεϊκά νοικοκυριά. Οι ερευνητές μελετούν αυτές τις αλλαγές προσπαθώντας να κατανοήσουν τις επιπτώσεις στην εξέλιξη των παιδιών. Τα τελευταία χρόνια, έχει διαπιστωθεί ότι οι αρνητικοί παράγοντες που εμπλέκονται στη σχέση των γονέων πριν και μετά το διαζύγιο είναι το ίδιο επιζήμιες για τα παιδιά. Οι συγκρούσεις πριν και μετά το διαζύγιο τείνουν να έχουν το μεγαλύτερο αντίκτυπο στο παιδί. Τα παιδιά που μεγαλώνουν σε περιβάλλοντα που χαρακτηρίζονται από έντονες εντάσεις και συγκρούσεις, έχουν ποικίλα προβλήματα καθ' όλη την εξελικτική τους πορεία (Barron, 2010).

Ορισμένες από τις αντιξοότητες που συνδέονται με την λήψη του διαζυγίου είναι οι συγκρούσεις των γονέων, η κακή λειτουργία της οικογένειας, η κακή σχέση γονέα-παιδιού, καθώς και η πιθανότητα ύπαρξης κατάθλιψης από την πλευρά της μητέρας

(Luecken, Hagan, Wolchik, Sandler & Tein, 2016). Η σχέση παιδιού και πατέρα επηρεάζεται σημαντικά, διότι περνά λιγότερο ποιοτικό χρόνο και κλονίζεται η ύπαρξη της εμπιστοσύνης στην μεταξύ τους σχέση. Επιπρόσθετα, οι κοινωνικές σχέσεις των παιδιών βρίσκονται σε σύγχυση ενώ έρχονται αντιμέτωπα με αγχωτικές καταστάσεις και συχνά εμφανίζουν σημάδια κατάθλιψης. Επίσης, τέτοιες καταστάσεις συχνά διαμορφώνουν και καθορίζουν τις διαπροσωπικές τους σχέσεις, τη θρησκευτική τους επιλογή, τη σωματική τους υγεία και την ακαδημαϊκή τους επιτυχία (Anderson, 2014).

Γενικά θα μπορούσε να ειπωθεί ότι το διαζύγιο είναι ένα φαινόμενο το οποίο συμβάλλει στην εξασθένηση των κοινωνικών δεσμών. Το ίδιο αποτέλεσμα έχει και ο συνδυασμός του διαζυγίου με άλλα φαινόμενα, όπως η αύξηση των διαζυγίων με την αύξηση των γεννήσεων εκτός γάμου, την αποφυγή του διαζυγίου και την μείωση γεννήσεων εντός γάμου. Ακόμη, ο φόβος της πιθανότητας ένας γάμος να καταλήξει στο διαζύγιο έχει αυξήσει την διάρκεια των σχέσεων χωρίς γάμο, έχει οδηγήσει στην ελεύθερη συμβίωση ή στην επιλογή της μοναξιάς παρά του γάμου.

Τέλος, όσον αφορά το διαζύγιο και τις επιπτώσεις του στην μαθησιακή εξέλιξη του παιδιού θα μπορούσαμε να αναφερθούμε στο «γενικό οικογενειακό κλίμα» το οποίο ορίζεται από τις προσδοκίες, τις αξίες και την θέση της εκπαίδευσης στην αντίληψη των μελών της. Έτσι, και οι δύο γονείς ακόμα και μετά το διαζύγιο ενθαρρύνουν και υποστηρίζουν τα παιδιά να εκπληρώσουν τις σχολικές τους υποχρεώσεις, τα μαθαίνουν να εκτιμούν τον εαυτό τους και τους δίνουν κίνητρα για να έχουν ένα καλύτερο μέλλον (Πιλόγκου, 2008).

A.8 ΘΑΝΑΤΟΣ ΣΥΖΥΓΟΥ

Ο θάνατος είναι ένα δύσκολο θέμα αντιμετώπισης, κυρίως, γιατί δεν αποτελεί επιλογή. Ο θάνατος του ενός συζύγου αντιμετωπίζεται μέσα από ποικίλες δυσκολίες, όπως η προσέγγιση της έννοιας του θανάτου, οι συνθήκες του θανάτου, ο τρόπος πληροφόρησης των παιδιών, η τελετουργία, ο πρώτος χρόνος που αντιμετωπίζεται συχνά με αλληλεγγύη αλλά και κοινωνική κριτική, η ηλικία του ανθρώπου που φεύγει αλλά και αυτού που μένει πίσω και η ηλικία και το φύλο των παιδιών (Πιλόγκου, 2008).

A.9 ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΜΟΝΟΓΟΝΕΪΚΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ

Βασικές λειτουργίες της οικογένειας όσον αφορά την κοινωνική επιβίωση είναι η αναπαραγωγή, η οικονομική, εκπαιδευτική και ψυχολογική υποστήριξη και φροντίδα. Τα μέλη της οικογένειας κερδίζουν ή χάνουν, αλληλοεξαρτώνται μεταξύ τους σε σχέσεις αγάπης ή μίσους, διαπραγματεύονται μεταξύ τους, συνεργάζονται, διαχειρίζονται τις συγκρούσεις με σκοπό μία συμφωνία ή ένα συμβιβασμό (Chibucosetal, 2005).

Με την τεχνολογική ανάπτυξη και μέσω της σύγχρονης τεχνολογίας με τις τεχνικές υποβοηθούμενης αναπαραγωγής είναι δυνατόν σε άτεκνα ζευγάρια να αποκτήσουν παιδί. Κάποιες από αυτές τις μεθόδους είναι η εξωσωματική γονιμοποίηση, η ενδο-ωαριακή έγχυση σπερματοζωαρίων, η κρύο-συντήρηση εμβρύων και γενετικού υλικού, η δωρεά ωαρίων, εμβρύων και σπερματοζωαρίων, η δανεική μήτρα κ.α. Αυτές οι τεχνικές γονιμοποίησης, ωστόσο, επισύρουν σε κάποιες περιπτώσεις ηθικά, κοινωνικά, δεοντολογικά και νομικά προβλήματα (Πλιόγκου, 2008).

Στις μονογονεϊκές οικογένειες συχνά παρατηρείται οικονομική δυσπραγία. Αυτό συμβαίνει διότι ο μόνος γονιός έχει αναλάβει εξ ολοκλήρου όλα τα έξοδα για την ανατροφή του παιδιού, για το σπίτι αλλά και για τον ίδιο του τον εαυτό. Συνήθως επιλέγει να εργάζεται τις ώρες που το παιδί βρίσκεται στο σχολείο για να μπορεί όταν το παιδί ολοκληρώσει το ωρολόγιο πρόγραμμά του να βρίσκεται στο σπίτι για να το προσέξει. Όταν όμως το παιδί βρίσκεται στην βρεφική ή την προσχολική ηλικία ο γονιός αναγκάζεται να μένει στο σπίτι με αποτέλεσμα να μην εργάζεται και να μην έχει εισόδημα. Επίσης, συχνό φαινόμενο της μονογονεϊκής οικογένειας είναι και ο κοινωνικός αποκλεισμός. Ο κοινωνικός αποκλεισμός αποτελεί ένα πολυσύνθετο φαινόμενο με οικονομική, κοινωνική, πολιτική αλλά και ηθική διάσταση. Οικονομική διότι έχει σχέση με τα εμπόδια τα οποία αντιμετωπίζουν οι οικογένειες σε σχέση με την συμμετοχή τους στον κοινωνικό πλούτο. Η κοινωνική σχετίζεται με την περιθωριοποίηση και το στιγματισμό των συγκεκριμένων ομάδων. Πολλές φορές ακούμε διάφορα σχόλια για τις μονογονεϊκές οικογένειες από την κοινωνία και πολλά σχόλια τα οποία έχουν ως αποτέλεσμα να στοχοποιούν όχι μόνο τον γονιό αλλά και το παιδί. Τέλος, η ηθική διάσταση του κοινωνικού αποκλεισμού προκύπτει εξετάζοντας το συγκεκριμένο φαινόμενο τόσο από την πλευρά του ατόμου που

δέχεται τις συνέπειες του κοινωνικού αποκλεισμού όσο και από την πλευρά του ατόμου που τις προκαλεί.

Στον κοινωνικό αποκλεισμό υπάρχουν κάποια κοινωνικό-οικονομικά μειονεκτήματα στα οποία σημαντικός παράγοντας είναι το μορφωτικό επίπεδο του γονέα. Αν ο πατέρας ή η μητέρα αντίστοιχα έχει την κατάλληλη μόρφωση έχει ως αποτέλεσμα να είναι σε θέση να βρει μία εργασία η οποία θα του προσφέρει περισσότερα χρήματα σε σχέση με έναν γονέα ο οποίος δεν έχει την απαιτούμενη μόρφωση. Πέρα όμως από τη θέση εργασίας έχει τη δυνατότητα να δώσει τις απαιτούμενες βάσεις και στο ίδιο το παιδί. Αυτό όμως είναι ανάλογο και με την ηλικία του γονέα. Συχνό φαινόμενο στην ελληνική οικογένεια είναι οι γυναίκες που αποκτούν παιδί σε μικρή ηλικία από 17-23 ετών με αποτέλεσμα να μην έχουν ολοκληρώσει την εκπαίδευσή τους, είτε την βασική είτε την ακαδημαϊκή. Επιτακτική σ' αυτές τις περιπτώσεις, όμως, είναι η ανάγκη για εργασία και η ανάγκη για ολοκλήρωση της μόρφωσης παραγκωνίζεται. Επίσης, για αυτές τις περιπτώσεις υπάρχει μεν κρατική μέριμνα με την χορήγηση κάποιου επιδόματος, αλλά αυτό δεν είναι αρκετό για την κάλυψη των αναγκών ούτε του γονέα ούτε του παιδιού (Πλιόγκου, 2008).

Ο γονέας επιφορτίζεται τις ευθύνες της οικογενειακής και της εργασιακής ζωής και είναι υπεύθυνος για την ανατροφή του παιδιού του. Πρέπει δηλαδή να σκεφτεί το πώς θα μεγαλώσει το παιδί του, πώς θα τρέφεται, το σχολείο το οποίο θα φοιτήσει και το περιβάλλον το οποίο μεγαλώνει/ ζει. Σε ορισμένες περιπτώσεις ο μόνος εργαζόμενος γονέας καταφεύγει στην λύση του να βρει κάποιο άτομο το οποίο θα προσέχει το παιδί όσο ο ίδιος λείπει από το σπίτι είτε καταφεύγει σε κέντρα απασχόλησης παιδιού. Αυτή η λύση έχει και θετικές και αρνητικές επιπτώσεις. Το άτομο που φροντίζει το παιδί στο σπίτι ή το προσωπικό των κέντρων απασχόλησης είναι άτομα με παιδαγωγική εκπαίδευση και κατάρτιση και είναι ικανά να φροντίσουν και να απασχολήσουν δημιουργικά το παιδί. Όσον αφορά τις αρνητικές, η σημαντικότερη είναι η έλλειψη χρόνου δημιουργικής ενασχόλησης του γονέα με το παιδί, κάτι το οποίο μπορεί να επηρεάσει την μεταξύ τους σχέση μετέπειτα.

Τα επιδόματα, οι υπηρεσίες υποστήριξης και οι τρόποι υποστήριξης των μονογονεϊκών οικογενειών έχουν περιορισμένο πεδίο εφαρμογής και βρίσκονται υπό κατακερματισμό, αλλά θα έπρεπε να περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα προστασίας της μονογονεϊκής οικογένειας (Πλιόγκου, 2008).

Κάποια από τα νομοθετημένα μέτρα υποστήριξης των οικογενειών είναι τα εξής: α) η χορήγηση στους υπαλλήλους του δημόσιου και ιδιωτικού επιδομάτων για την κάλυψη των πρώτων αναγκών των παιδιών. Β) Υποστήριξη οικογενειών σε κρίση, εγκαταλελειμμένων παιδιών, ορφανών και ευάλωτων ομάδων (Νόμος 4051/60). Γ) Παρέχεται νομοθετημένη βοήθεια σε οικογένειες με πάνω από τρία παιδιά για διευκόλυνση των γεννήσεων και τη μείωση της υπογεννητικότητας λόγω του δημογραφικού ζητήματος της χώρας. (Κάρλος, Μαράτου- Αλιπράντη, 2002).

Επιπλέον, προκειμένου να συμβιβαστεί η οικογενειακή και επαγγελματική ζωή, πρέπει να ληφθούν ορισμένα μέτρα, όπως επιδόματα υποστήριξης και βοήθειας για οικογένειες χαμηλού εισοδήματος αλλά και επιδόματα στεγαστικών δανείων ή επιδόματα ενοικίασης.

Για τη διευκόλυνση των υπαλλήλων με οικογενειακές ευθύνες δίνονται ορισμένες άδειες, όπως η άδεια μητρότητας που διαρκεί 2 μήνες πριν και 3 μετά τον τοκετό, η γονική άδεια που διαρκεί 2 έτη, άδεια για θηλασμό ή φροντίδα βρέφους, μείωση 2 ωρών και γονική άδεια 9 μηνών, η οποία μπορεί να αυξηθεί έως κατά 6 μήνες για μόνους γονείς. Άδεια 6 ημερών για αρρώστια παιδιού, 22 ημέρες το χρόνο για παιδιά που χρειάζονται τακτική μετάγγιση αίματος ή τακτική νοσηλεία, άδεια πατρότητας 2 μέρες κατά τη διάρκεια και μετά τον τοκετό, γονική άδεια ανατροφής του παιδιού 6 μηνών για παιδιά μέχρι 3,5 ετών, 4 ημέρες για επίσκεψη στο σχολείο και 8 ημέρες λόγω αυξημένων αναγκών φροντίδας των παιδιών (Πλιόγκου, 2008).

Επιπρόσθετα, μέσω νόμου μέλη της οικογένειας συνταξιοδοτούνται λόγω του θανάτου του συζύγου ή του πατέρα / της μητέρας τους: οι χήροι δημοσίων υπαλλήλων έχουν το δικαίωμα σύνταξης για τον αποθανόντα, όπως και τα τέκνα των αποθανόντων γονέων έως την ηλικία των 18 ετών ή μέχρι την ολοκλήρωση των σπουδών τους. Επίσης δικαίωμα συνταξιοδότησης έχουν οι διαζευγμένοι και οι χήροι και οι άγαμοι υπάλληλοι με άγαμα παιδιά έως 17,5 ετών, οι οποίοι έχουν προσληφθεί πριν από τις 31 Δεκεμβρίου του 1982. Τέλος, δικαίωμα έχουν και οι πατέρες ή μητέρες με 3 παιδιά κάτω των 20 ετών.

Τέλος, παρέχονται δωρεάν νοσοκομειακές και ιατρικές υπηρεσίες για μητέρες και παιδιά που δεν είναι ασφαλισμένοι και βρίσκονται σε κακή οικονομική κατάσταση. Το «βιβλιάριο ανασφάλιστου πολίτη» ισχύει έως 3 χρόνια ενώ για τους

διαζευγμένους μόλις 1 χρόνο από την τελική έκδοση της απόφασης διαζυγίου (Πλιόγκου, 2008).

A.10 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

«Εκπαιδευτική επιτυχία»: Η επίτευξη των αναμενόμενων στόχων διδασκαλίας αποτελεί το πλαίσιο για την αξιολόγηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας, η οποία περιλαμβάνει την σχολική απόδοση η οποία καταγράφεται στο αρχείο αξιολόγησης απόδοσης και ποσοτικής μέτρησης. (Παιδαγωγική ψυχολογική εγκυκλοπαίδεια - λεξικό 1989).

Οι μονογονεϊκές οικογένειες είναι κοινωνικά ευάλωτες επειδή απειλούνται από φτώχη οικονομική ευχέρεια, περιθωριοποίηση, απομόνωση, κοινωνικό αποκλεισμό και προβλήματα υγείας.

Τα παιδιά σε μονογονεϊκές οικογένειες συχνά αντιμετωπίζουν προβλήματα συμπεριφοράς, προβλήματα σωματικής και ψυχικής υγείας, εκπαιδευτικής αποτυχίας, επιθετικότητας, εγκληματικής συμπεριφοράς και μελλοντικούς αποτυχημένους γάμους και εξωσυζυγικές σχέσεις. Όσον αφορά το σχολείο, συχνά παρατηρείται μειωμένη απόδοση, συχνές απουσίες και χαμηλές προσδοκίες γονέων και εκπαιδευτικών για την σχολική του επιτυχία (Πλιόγκου, 2008).

Αν συγκρίνουμε, λοιπόν, παιδιά μονογονεϊκών και διγονεϊκών οικογενειών ως προς τις σχολικές τους επιδόσεις θα δούμε ότι ο βαθμός προσαρμογής στις δυσκολίες μάθησης είναι αρκετά μικρότερος για παιδιά μονογονεϊκών οικογενειών. Τα παιδιά βελτιώνονται όταν αυξάνεται ο χρόνος που διαθέτει ο γονέας στην προετοιμασία του παιδιού αλλά και ο βαθμός γονεϊκής εμπλοκής στο σχολείο.

Για τη σχέση μεταξύ οικογένειας και σχολείου, η επικοινωνία μεταξύ διαζευγμένων γονέων και των δασκάλων των παιδιών τους είναι πολύ σημαντική. Αλλά μερικές φορές συναντούν κάποιες δυσκολίες: οι γονείς αρνούνται να ειδοποιήσουν το σχολείο με την αιτιολογία ότι το σχολείο δεν ενδιαφέρεται ή ανησυχεί. Φοβούνται να «στιγματίζουν» τα παιδιά τους, κατηγορώντας συγκεκριμένα γεγονότα για κάθε δυσκολία που αντιμετωπίζουν. Δεν θέλουν τα παιδιά τους να βιώσουν την συμπόνια των δασκάλων ή σκληρή συμπεριφορά και χαμηλότερες προσδοκίες για τα παιδιά τους επειδή προέρχονται από διαζευγμένες και μονογονεϊκές οικογένειες. Επίσης, οι

εκπαιδευτικοί δεν θέλουν να ενημερώνονται γιατί: δεν ξέρουν πώς να αντιμετωπίσουν αυτήν την κατάσταση και φοβούνται να σχηματίσουν στερεότυπα και προκαταλήψεις εις βάρος των παιδιών. Αρνούνται να θεωρήσουν την εμπειρία χωρισμού των γονέων μια τραυματική αλλαγή που βιώνει το παιδί (Χατζηχρήστου, 1999).

Ο όρος «γονεϊκή εμπλοκή» αφορά την συμμετοχή των γονέων σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες, την καθημερινή προετοιμασία στο σπίτι, τις σχολικές εκδρομές και δραστηριότητες μέσα από προσωπική παρουσία, τηλεφωνική επικοινωνία και ανταλλαγή σημειώσεων μέσω των παιδιών τους. Η γονεϊκή εμπλοκή διαχωρίζεται σε δύο τύπους, στην τυπική και στην άτυπη. Στην τυπική γονεϊκή εμπλοκή οι γονείς συμμετέχουν σε θέματα διοίκησης του σχολείου, ως μέλη του συλλόγου γονέων και κηδεμόνων ή με εθελοντική εργασία κυρίως σε ειδικά σχολεία. Στην τυπική γονεϊκή εμπλοκή οι γονείς συμμετέχουν μόνο ως μέλη ακροατηρίου σε εκπαιδευτικές συγκεντρώσεις.

Η εκπαιδευτική επιτυχία με μόνο ένα γονέα επηρεάζεται καταρχάς από τον τρόπο διαχείρισης της αιτίας που προέκυψε η κατάσταση του μόνου γονέα. Η κατάσταση του μόνου γονέα μπορεί να προκύψει μέσω του θανάτου, του διαζυγίου ή την εκτός γάμου μητρότητα ενώ η διαχείριση αφορά την εξασφάλιση ήρεμου οικογενειακού περιβάλλοντος χωρίς συγκρούσεις, διενέξεις ή ενδοοικογενειακή βία. Επιπλέον, η εκπαιδευτική επιτυχία επηρεάζεται από το υποστηρικτικό δίκτυο, δηλαδή το συγγενικό, το φιλικό περιβάλλον ή την ύπαρξη κάποιου αρμόδιου φορέα. Η ύπαρξη ή και η ευκολία πρόσβασης σε αυτό το δίκτυο συμβάλλει στην αντιμετώπιση προβλημάτων της καθημερινότητας, όπως η απουσία του γονέα λόγω εργασίας, η φύλαξη του παιδιού και η προετοιμασία για το σχολείο. Η εκπαιδευτική επιτυχία επηρεάζεται επίσης, από την ηλικία και τον αριθμό των παιδιών αλλά και την σχολική τάξη στην οποία βρίσκεται κατά την μετάβαση στην μονογονεϊκότητα. Επιπρόσθετα, επηρεάζεται από την ενίσχυση της προσπάθειας, τα ενδιαφέροντα αλλά και τις φιλοδοξίες του παιδιού, από την οικονομική κατάσταση του γονέα και την επένδυση χρημάτων στην εκπαίδευση, από το κοινωνικό-μορφωτικό επίπεδο του γονέα και τον τρόπο που αντιλαμβάνεται τον ρόλο του, τις προσδοκίες και την ενίσχυση του παιδιού είτε ψυχολογικά είτε οικονομικά για το εκπαιδευτικό και επαγγελματικό του μέλλον. Ακόμη, επηρεάζεται από την σωματική και ψυχική υγεία του γονέα και του παιδιού, τον χρόνο προετοιμασίας του παιδιού για το σχολείο, την ευρύτερη καλλιέργεια και μόρφωση του από τον έναν γονέα ή τον άλλο. Πέρα από

αυτά, όμως, επηρεάζεται από την επιλογή του σχολείου, τον ρόλο του εκπαιδευτικού, την υποστήριξη μαθητών που βιώνουν την μονογονεϊκή οικογένεια, από τις προσδοκίες των εκπαιδευτικών για εκπαιδευτική επιτυχία ανεξάρτητα από κοινωνικές διακρίσεις, από τις κοινωνικές αντιλήψεις των γονέων, των παιδιών και των εκπαιδευτικών για τις μορφές οικογενειακής οργάνωσης. Επίσης, η σχολική επιτυχία επηρεάζεται από την συνεργασία των γονέων, των παιδιών και των εκπαιδευτικών, από την επικοινωνία των γονέων και των παιδιών, την υποστήριξη των επιλογών τους, την ικανοποίηση συναισθηματικών αναγκών, και από την στάση του γονέα και του παιδιού απέναντι στην μονογονεϊκότητα και στην ζωή. Συμπληρωματικά, η σχολική επιτυχία επηρεάζεται από τα μέτρα κοινωνικής, πολιτικής, οικογενειακής και εκπαιδευτικής πολιτικής απέναντι στις μονογονεϊκές οικογένειες (Πλιόγκου, 2008).

Οι μονογονεϊκές οικογένειες επηρεάζουν τη σχολική προσαρμογή και τις σχολικές επιδόσεις των παιδιών έμμεσα. Η κοινωνική κατάσταση των μονών γονέων δεν επηρεάζει άμεσα τα παιδιά και την προσαρμογή τους, αλλά συγκεκριμένες περιστάσεις, όπως οι συγκρούσεις, η σχέση μεταξύ των γονέων και η ψυχολογική τους κατάσταση, επηρεάζουν περισσότερο την ψυχολογική και κοινωνική προσαρμογή των παιδιών με αποτέλεσμα να επηρεάζεται και η ακαδημαϊκή τους επιτυχία.

Το σχολείο στοχεύει να οργανώσει συστηματικά την εκπαίδευση, τη διδασκαλία και την αξιολόγηση, την κοινωνικοποίηση των μαθητών και να στήσει θεμέλια για την επαγγελματική τους εξέλιξη (Martin, 2012, Magnuson κ.α., 2009). Οι μαθητές από οικογένειες με υψηλό μορφωτικό, κοινωνικό-οικονομικό επίπεδο και υψηλή γονεϊκή εμπλοκή έχουν το υψηλότερο εκπαιδευτικό ποσοστό επιτυχίας στο σχολείο. Αντίθετα, οι μαθητές από οικογένειες με χαμηλό μορφωτικό κοινωνικό-οικονομικό επίπεδο και γονεϊκή εμπλοκή έχουν χαμηλότερο εκπαιδευτικό ποσοστό επιτυχίας. (Sugai, & Horner, 2002). Τέλος, η εκπαιδευτική επιτυχία δεν σχετίζεται μόνο με την απόδοση των μαθητών στο σχολείο, αλλά και με τη συμμετοχή και τον χρόνο που αφιερώνουν σε δραστηριότητες μάθησης και έξω από το σχολείο (Kuh κ.α., 2006). Οι μονογονεϊκές οικογένειες έχουν αρνητικό αντίκτυπο στην εκπαιδευτική επιτυχία των παιδιών τους. (Teachman, 2008, Hofferth, 2006, Schiller κ.α., 2002).

A.11 ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

Όπως είδαμε στις προηγούμενες ενότητες το οικογενειακό περιβάλλον επιδρά στην εκπαιδευτική επιτυχία του παιδιού. Συχνά στις μονογονεϊκές οικογένειες, και όχι μόνο, παρατηρείται το μειωμένο ενδιαφέρον του άλλου γονέα, η έλλειψη ενίσχυσης αυτοπεποίθησης του παιδιού και η αναγνώριση των προσπαθειών του, η αδιαφορία του ή οι μειωμένες προσδοκίες του για την εκπαιδευτική και επαγγελματική του πορεία με αποτέλεσμα αυτά να επιδρούν αρνητικά στην εκπαιδευτική του επιτυχία. Αντίθετα, όταν συμβάλει και ο άλλος γονέας το παιδί έχει θετικές εξελίξεις και στην επίτευξη εκπαιδευτικών στόχων.

Οι μόνοι γονείς συχνά αισθάνονται αγχωμένοι και ανασφαλείς επειδή μεγαλώνουν μόνοι τους τα παιδιά τους. Οι μόνες μητέρες αποφεύγουν διαμάχες και συγκρούσεις με τον άλλο γονέα. Αισθάνονται ενοχές και τύψεις λόγω έλλειψης επαφής με τον άλλο γονέα και συχνά αισθάνεται ότι δεν συμβάλλει επαρκώς στην εκπαιδευτική εξέλιξη του παιδιού. Συχνά, επίσης, ο άλλος γονέας δεν έχει καμία συμβολή στην εκπαίδευση και την κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού του, κάτι που θα φέρει λανθασμένα κοινωνικά στερεότυπα και απόψεις έναντι των μονογονεϊκών οικογενειών, οι οποίες θα βασίζονται στο κοινωνικό-οικονομικό και εκπαιδευτικό επίπεδο της οικογένειας.

Επιπλέον, οι οικονομικές δυσκολίες λόγω ελλειπούς εισοδήματος, ο μειωμένος χρόνος, η κακή ψυχολογική κατάσταση και η απομόνωση η δική τους αλλά και των παιδιών τους από τον κοινωνικό περίγυρο επιδρούν στην εκπαιδευτική πορεία του παιδιού στο σχολείο και έμμεσα και τα μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας και τις εξωσχολικές δραστηριότητες (Πλιόγκου, 2008).

Συνεπώς, οι παράγοντες επίδρασης της μονογονεϊκότητας στην εκπαιδευτική επιτυχία του παιδιού είναι οι εξής: Α) Το εκπαιδευτικό και κοινωνικό επίπεδο του μόνου γονέα, το οικογενειακό περιβάλλον του άλλου γονέα και οι μεταξύ τους σχέσεις. Β) Η στάση απέναντι στη ζωή, στην ιδιότητα του μόνου γονέα και στην διαμόρφωση του οικογενειακού κλίματος. Γ) Το χρονικό διάστημα που βιώνει το παιδί τη μονογονεϊκότητα. Δ) Το οικογενειακό εισόδημα και το δίκτυο υποστήριξης για τις καθημερινές ανάγκες. Ε) Η ηλικία, το φύλο, ο αριθμός των παιδιών και οι σχολικές υποχρεώσεις κατά την μετάβαση στην μονογονεϊκότητα. Στ) Η σύνδεση του σχολείου με την οικογένεια.

Επίσης, η λήψη και η πραγματοποίηση ορισμένων δράσεων μπορούν να ενισχύσουν την επίτευξη των εκπαιδευτικών στόχων και να οδηγήσουν στην εκπαιδευτική επιτυχία: 1) Τα μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας. 2) Το ενδιαφέρον των γονέων για την ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού επιδιώκοντας την καλλιέργεια της κριτικής σκέψης, του λόγου του, των ενδιαφερόντων του και τη διαφύλαξη της σωματικής και ψυχικής υγείας. 3) Η επικοινωνία μεταξύ γονέων και παιδιού, η αναγνώριση των ενδιαφερόντων και η ικανοποίηση συναισθηματικών αναγκών του. 4) Ο διάλογος αλλά και ο έλεγχος ως προς την παρακολούθηση της τηλεόρασης, τη χρήση ηλεκτρονικών παιχνιδιών, τη χρήση υπολογιστών και την πρόσβαση στο διαδίκτυο. 5) Η προσωπική ενασχόληση και των δύο γονέων με το παιδί και ο προβληματισμός της ποιότητάς της. 6) Η αυτοκριτική του γονέα μέσα από τις επιλογές του και τον τρόπο ζωής πρέπει να αποτελεί θετικό πρότυπο μίμησης για το παιδί. 7) Η ενίσχυση της αυτοπεποίθησης, της αυτοαντίληψης, της διατήρησης υψηλών προσδοκιών, της υποστήριξης των επιλογών του παιδιού ακόμα και αν δεν ταυτίζονται. 8) Η συνειδητή αλλαγή σχολείου, σπιτιού, γειτονιάς ή η παραμονή στα ήδη υπάρχοντα. 9) Η επιλογή ενός «καλού» σχολείου που παρέχει ερεθίσματα και κίνητρα μάθησης. 10) Οι κοινωνικές επαφές, η συνειδητή ή όχι επαφή με άλλα παιδιά μονογονεϊκών οικογενειών, η ενίσχυση για συναναστροφή με παρέες που έχουν παρόμοιες εκπαιδευτικές αξίες και βλέψεις για το μέλλον. 11) Προσφυγή στον αρμόδιο για την επίλυση «ιδιαιτέρων» προβλημάτων. 12) Η αποδοχή και η διαχείριση της μονογονεϊκότητας. 13) Η συνεργασία των γονέων με τους εκπαιδευτικούς. (Πλιόγκου, 2008).

Οι αντιλήψεις των μόνων γονέων για την εκπαίδευση αποτελούν τα εφόδια για την διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού και την εξέλιξή του σε ένα χρήσιμο και ηθικό άτομο για την κοινωνία. Επίσης, η προσδοκίες των γονέων για το παιδί αποτελούν κίνητρα στις βλέψεις του για κοινωνική ανέλιξη, επαγγελματική αποκατάσταση και για κοινωνική και επαγγελματική καταξίωση (Πλιόγκου, 2011).

A.12 ΣΧΟΛΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η συζήτηση για τη σχέση σχολικού περιβάλλοντος και μαθητών από μονογονεϊκή οικογένεια θεωρούμε ότι περιλαμβάνει τα εξής: Α) Η σχέση με τους εκπαιδευτικούς των παιδιών, το επίπεδο της άτυπης ή τυπικής γονεϊκής εμπλοκής, η ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων, το επίπεδο εύρυθμης διεκπεραίωσης διοικητικών θεμάτων,

η ανάγκη προσαρμογής των φορέων του εκπαιδευτικού συστήματος στις τρέχουσες ανάγκες της ζωής. Β) Η συνειδητή ενημέρωση ή η άρνηση ενημέρωσης των εκπαιδευτικών για την διαβίωση του γονέα και του μαθητή τους σε μονογονεϊκή οικογένεια. Γ) Η διαχείριση της μονογονεϊκότητας από μέρος του εκπαιδευτικού του ίδιου προσωπικά αλλά και από την διάδραση εκπαιδευτικού-μαθητή μέσα από την συμβουλευτική παρέμβαση και την ψυχολογική υποστήριξη. Δ) Οι δυσκολίες κατά την εκπαιδευτική διαδικασία και η αντιμετώπισή τους. Ε) Η προβολή στα σχολικά εγχειρίδια θετικών παραδειγμάτων από όλες τις μορφές οικογενειών. Στ) Οι διακρίσεις, το επίπεδο των προσδοκιών και η προσφορά κινήτρων μάθησης στα παιδιά μονογονεϊκών οικογενειών από τους εκπαιδευτικούς μπορεί να μεταβάλλεται επειδή το παιδί δεν ζει σε διγονεϊκό σχήμα οικογένειας και θεωρείται «ξεχωριστή» περίπτωση (Πλιόγκου, 2008).

A.13 ΔΙΑΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Σε αυτήν την ενότητα θίγουμε επιγραμματικά την επίδραση των διαπροσωπικών σχέσεων μεταξύ γονέα-παιδιού και μεταξύ εκπαιδευτικού-μαθητή και αναφέρουμε τους παράγοντες που επιδρούν στην σχολική του επιτυχία και στην κοινωνική του εξέλιξη. Αυτοί οι παράγοντες είναι:

- Η διερεύνηση της στάσης του μόνου γονέα και του παιδιού προς την μονογονεϊκότητα.
- Οι κοινωνικές αντιλήψεις για την μονογονεϊκή οικογένεια και τον τύπο του μόνου γονέα, όπως για παράδειγμα το φύλο, αλλά και αντιλήψεις για τα παιδιά των μονογονεϊκών οικογενειών οι οποίες βασίζονται στον κοινωνικό έλεγχο και στην εξάρτηση από άτομα υποστηρικτικού δικτύου. Οι διαπροσωπικές σχέσεις θεωρούμε ότι συμβάλλουν στην αποφυγή διαμόρφωσης και αναπαραγωγής στερεοτυπικών κοινωνικών αντιλήψεων.
- Από την πλευρά των γονέων οι παράγοντες που επιδρούν στην εκπαιδευτική και κοινωνική εξέλιξη των παιδιών είναι η διερεύνηση των προσωπικών τους επιλογών για την ικανοποίηση των αναγκών τους ως αυτόνομα άτομα και η θετική συμβολή τους στην εκπαιδευτική επιτυχία και στην επίτευξη των προσδοκιών των δικών τους αλλά και του ίδιου του παιδιού για την μελλοντική του εξέλιξη. Πολλές φορές οι μόνοι γονείς αναγνωρίζουν τις

δυσκολίες επίτευξης αυτών των στόχων και δρουν υπερπροστατευτικά και προσκολλώνται στο παιδί προκαλώντας τα αντίθετα αποτελέσματα.

- Το «υγιές» οικογενειακό περιβάλλον πρέπει να χαρακτηρίζεται από ηρεμία, ασφάλεια, σταθερότητα, και να είναι απαλλαγμένο από συγκρούσεις, διενέξεις, ανασφάλεια, μεμψιμοιρία και απαισιοδοξία για την ζωή .
- Για αυτές τις περιπτώσεις είναι έκδηλη η ανάγκη ευαισθητοποίησης και κατάρτισης των εκπαιδευτικών και η προσαρμογή φορέων του εκπαιδευτικού συστήματος στις συνθήκες ζωής και η ενεργή παρέμβαση στην εξάλειψη των κοινωνικών διακρίσεων και η διαμόρφωση της προσωπικότητας μελλοντικών πολιτών.

Τέλος, καθοριστική λύση σε όλα τα παραπάνω θέματα πιστεύουμε ότι είναι ο διάλογος. Ο διάλογος μεταξύ γονέα-παιδιού, ο διάλογος μεταξύ γονέα-εκπαιδευτικού, ο διάλογος μεταξύ εκπαιδευτικού-μαθητή, ο διάλογος μεταξύ γονέα-κοινωνικού συνόλου, ο διάλογος παιδιού-κοινωνικού συνόλου και ο διάλογος μεταξύ εκπαιδευτικών και εκπαιδευτικού φορέα με το κοινωνικό σύνολο. Δηλαδή, οι διαπροσωπικές σχέσεις (Πλιόγκου, 2008).

A.14 Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΜΟΝΟΓΟΝΕΪΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

Τα σχολεία και οι οικογένειες είναι οι τομείς που είναι υπεύθυνοι για την εκπαίδευση, τη σταθερότητα, την προσαρμογή και την κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών. Τα σύγχρονα σχολεία καλούνται να ανταποκριθούν και να προσαρμοστούν στην ανάπτυξη και τις αλλαγές που βιώνει η οικογένεια, να βοηθήσουν τα παιδιά να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά αυτές τις αλλαγές στην πράξη και να παρέχουν ένα σταθερό και ασφαλές περιβάλλον. Η απουσία γονέων επηρεάζει την ψυχολογική και την συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών, ιδίως των βρεφών και των μικρών παιδιών. Δεν υπάρχει σημαντική διαφορά μεταξύ της ακαδημαϊκής απόδοσης των παιδιών από μονογονεϊκές οικογένειες και εκείνων των πυρηνικών οικογενειών. Ωστόσο, σε σύγκριση με τα παιδιά από πυρηνικές οικογένειες, τα παιδιά από μονογονεϊκές οικογένειες έχουν μεγαλύτερα προβλήματα σε σχέση με την προσοχή, την συγκέντρωση και τη σκέψη, καθώς και σοβαρά διαπροσωπικά προβλήματα (Πλιόγκου, 2008).

Η κατάρτιση των εκπαιδευτικών σε θέματα που αφορούν την μονογονεϊκότητα και την αντιμετώπιση των προβλημάτων της ψυχο-κοινωνικής προσαρμογής και της σχολικής επιτυχίας των παιδιών αποτελεί σημαντικό παράγοντα εξάλειψης προκαταλήψεων κατά την εκπαιδευτική διαδικασία.

Στην περίπτωση του μόνου γονέα οι παράγοντες που επηρεάζουν την επιτυχία της εκπαίδευσης ενός παιδιού είναι η διαχείριση και αποδοχή του διαζυγίου, η διασφάλιση ενός ειρηνικού και ασφαλούς οικογενειακού περιβάλλοντος, η ενίσχυση των προσπαθειών, των ενδιαφερόντων και των επιθυμιών του παιδιού, η οικονομική κατάσταση και το κοινωνικό-μορφωτικό επίπεδο του μόνου γονέα, η προσδοκία του επιπέδου εκπαίδευσης του παιδιού, η σωματική και ψυχική υγεία του γονέα και ο χρόνος που χρειάζεται ο μόνος γονέας να προετοιμάσει το παιδί για το σχολείο και, ενδεχομένως, για τις άλλες δραστηριότητες στις οποίες συμμετέχει (Πλιόγκου, 2011).

B.1 ΑΝΤΙΑΛΗΨΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗΝ ΜΟΝΟΓΟΝΕΪΚΟΤΗΤΑ

Η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών είναι πολύ σημαντική. Πολλές σύγχρονες μελέτες έχουν δείξει ότι σε σύγκριση με τα παιδιά που μεγαλώνουν με δύο γονείς, η μονογονεϊκότητα φαίνεται να επηρεάζει έμμεσα την εκπαιδευτική διαδικασία των παιδιών, επειδή διαπιστώνεται ότι η μονογονεϊκότητα σχετίζεται με προβλήματα συμπεριφοράς και κοινωνικοποίησης (Hadfield κ.α., 2018), μαθησιακές δυσκολίες και χαμηλή ικανότητα ανάγνωσης (Amato κ.α., 2015, Amadi & Segun, 2010, Carlson & Corcoran, 2001), αλλά υπάρχει και το πρόβλημα της επικέντρωσης της προσοχής (Mostafa κ.α., 2018). Η έρευνα που διερευνά τη σχέση μεταξύ ακαδημαϊκής απόδοσης και διαφορετικών μορφών μονογονεϊκών οικογενειών έχει δημιουργήσει μια ποικιλία ερευνητικών παραδόσεων, οι περισσότερες από τις οποίες είναι: ο αντίκτυπος του διαζυγίου στην απόδοση των μαθητών (Amato & Anthony, 2015, Χατζηχρήστου κ.α., 2014, Babalis κ.α., 2011, Potter, 2010), ο αντίκτυπος της απώλειας ενός γονέα στην απόδοση των μαθητών (Oosterhoff κ.α., 2018, Berg κ.α., 2014) και η επίδραση της εκτός γάμου μητρότητας ή πατρότητας στην εκπαίδευση των μαθητών (Ahmad & Qureshi, 2014, McLanahan κ.α., 2010, Levine κ.α., 2001 όπως αναφ. στο Πλιόγκου, Ζάραγκας, Σοφολόγη, 2019).

B.2 ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Σύμφωνα με έρευνα που έγινε από τους Πλιόγκου, Β., Ζάραγκας, Χ., Σοφολόγη, Μ. (2019) εξετάστηκαν 254 εκπαιδευτικοί από τους οποίους οι 196 ήταν γυναίκες και 58 άνδρες, ηλικιών από 25 έως 64. Η έρευνα αυτή έγινε σε 2 ομάδες, στην πρώτη ομάδα ανήκαν οι εκπαιδευτικοί Προσχολικής Εκπαίδευσης όπου ήταν 127 συμμετέχοντες, 119 γυναίκες και 8 άνδρες, ενώ στην δεύτερη ομάδα ανήκαν οι εκπαιδευτικοί Δημοτικής Εκπαίδευσης με εξίσου 127 συμμετέχοντες, 88 γυναίκες και 39 άνδρες. Η έρευνα αποτελούταν από ένα ερωτηματολόγιο με 20 ερωτήσεις οι οποίες βασίζονταν σε δύο παραμέτρους: α) την σχέση της μονογονεϊκής οικογένειας με την εκπαιδευτική επιτυχία του παιδιού και β) την εκπαιδευτική επιτυχία του παιδιού μονογονεϊκής οικογένειας και οι παράγοντες που σχετίζονται με το ίδιο το παιδί και την εκπαίδευσή του.

Διάφορες μελέτες έχουν διερευνήσει τις μονογονεϊκές οικογένειες ως σημαντικό παράγοντα στην αποτυχία ή επιτυχία της εκπαίδευσης των μαθητών. (Fan & Williams, 2010). Αυτή η έρευνα επιχειρεί να διερευνήσει τις προοπτικές των μονογονεϊκών οικογενειών για να τονίσει τον αντίκτυπό τους και τον αντίκτυπο των διαφορετικών μορφών τους στην επιτυχία της εκπαίδευσης των παιδιών. Η πρόσθετη επικοινωνία μεταξύ σχολείου, οικογένειας και κοινότητας μπορεί να αυξήσει σημαντικά την αποτελεσματικότητα της μάθησης και το μαθησιακό έργο του εκπαιδευτικού. (Σακελλαρίου, 2009, Μυλωνάκου-Κεκέ, 2006).

Σχετικά με την άποψη των εκπαιδευτικών για την επίδραση της μονογονεϊκότητας στην σχολική επίδοση του παιδιού τα αποτελέσματα ήταν τα εξής. Οι καθηγητές δημοτικού σχολείου πιστεύουν, σε σύγκριση με τους δασκάλους προσχολικής αγωγής, ότι οι μονογονεϊκές οικογένειες μπορούν να επηρεάσουν σε μεγάλο βαθμό την ακαδημαϊκή απόδοση των παιδιών. Πιο συγκεκριμένα, σε σύγκριση με τους δασκάλους προσχολικής ηλικίας, οι δάσκαλοι του δημοτικού σχολείου πιστεύουν ότι οι μονογονεϊκές οικογένειες αποτελούν σημαντικό μέρος της προσβολής των παιδιών, όχι μόνο σε ατομικό επίπεδο, αλλά και από την άποψη της σχολικής απόδοσης. Αυτό το εύρημα σχετίζεται με τα αποτελέσματα άλλων μελετών. Σύμφωνα με αυτές τις μελέτες, το επίπεδο υπηρεσίας των εκπαιδευτικών φαίνεται να επηρεάζει την αντίληψή τους για τις μονογονεϊκές οικογένειες.

Συγκεκριμένα, μια έρευνα που διενήργησε ο Jeynes (2003) διαπίστωσε ότι σε σύγκριση με τους δασκάλους της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, οι δάσκαλοι του δημοτικού σχολείου δίνουν μεγαλύτερη προσοχή στις μονογονεϊκές οικογένειες ως προς το ότι αυτές αποτελούν σημαντικό παράγοντα που επηρεάζει την απόδοση των παιδιών στο σχολείο. Οι δάσκαλοι του δημοτικού σχολείου φαίνεται να είναι σε θέση να διαδραματίσουν βασικό ρόλο στη ζωή των παιδιών μέσω της υποστηρικτικής και συμβουλευτικής συμπεριφοράς που απαιτείται να επιδείξουν και να εφαρμόσουν ως «πρόσωπα αναφοράς». (Babalís, 2014, Αρχοντόγλου, 2005) Η παραπάνω δήλωση υποστηρίζει την άποψη ότι τα σχολεία ως τόποι μάθησης και οι δάσκαλοι ως παιδαγωγοί μπορούν να καλλιεργήσουν και να οικοδομήσουν μια ατμόσφαιρα εμπιστοσύνης και αμοιβαίου σεβασμού ενοποιώντας την αλληλεπίδραση και τη συνεργασία μεταξύ του σχολείου και της οικογένειας. Πιστεύεται ότι η συμμετοχή των γονέων βοηθά στη δημιουργία μιας θετικής ατμόσφαιρας συνεργασίας από τη μία πλευρά και αφετέρου στη βελτίωση της ακαδημαϊκής προόδου των παιδιών. Η συνεχής γονική επίβλεψη μπορεί να βελτιώσει την σχολική εικόνα του μαθητή. (Kellam & Langevin, 2003)

Κατά την εξέταση της υπόθεσης αντίστοιχα, έχει επίσης προσδιοριστεί εάν ο παράγοντας της ηλικίας θα επηρεάσει τη διαμόρφωση των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών. Συγκεκριμένα, η ηλικία των εκπαιδευτικών είναι μια σημαντική παράμετρος για τη διάκριση των απόψεών τους, επειδή οι νέοι δάσκαλοι πιστεύουν ότι σε σύγκριση με τους μεγαλύτερους δασκάλους, η εκπαιδευτική επιτυχία των παιδιών φαίνεται να μην επηρεάζεται από το μονογονεϊκό τους περιβάλλον. Η ηλικία των εκπαιδευτικών είναι ένα σημαντικό μέρος της, η οποία επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τις απόψεις τους σχετικά με τις μονογονεϊκές οικογένειες και τα προβλήματα σχολικής συμπεριφοράς (Χατζηχρήστου κ.α., 2014), καθώς και τη συνολική επίδραση των μονογονεϊκών οικογενειών στη σχολική ζωή. (Luk-Fong, 2006).

Μια υποθετική έρευνα σχετικά με την επίδραση του επιπέδου εκπαίδευσης στη διαμόρφωση των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών της στοιχειώδους εκπαίδευσης διαπίστωσε ότι αυτός είναι ένας σημαντικός παράγοντας για τη διάκριση των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών για τις μονογονεϊκές οικογένειες. (Brown κ.α., 2015). Οι σύγχρονοι εκπαιδευτικοί, ως μέντορες, δεν επηρεάζονται από κοινωνικά στερεότυπα και προκαταλήψεις. Εδώ, οι παράγοντες από τους οποίους επηρεάζεται η

επαφή των γονέων με τους δασκάλους είναι είτε το χαμηλό κοινωνικό επίπεδο είτε οι οικογενειακές συνθήκες (Μυλωνάκου-Κεκέ, 2006).

Προφανώς, η επείγουσα ανάγκη των εκπαιδευτικών για συνεχή κατάρτιση και ακαδημαϊκή εξειδίκευση ως σημαντικός μηχανισμός προσαρμογής φαίνεται να είναι η διαφοροποίηση από το παραδοσιακό οικογενειακό σχήμα που θέλει την ύπαρξη δύο γονέων στην οικογένεια (Ρλιόγου, 2015). Διαπιστώνεται ότι αυτή η υπόθεση δεν έχει επιβεβαιωθεί. Πιο συγκεκριμένα, φαίνεται ότι τα προσωπικά χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού όσον αφορά την οικογενειακή κατάσταση δεν επηρεάζουν την αποδοχή απόψεων σχετικά με τον αντίκτυπο των μονογονεϊκών οικογενειών στην ακαδημαϊκή επιτυχία των παιδιών.

Φαίνεται ότι οι ιδεολογικές απόψεις των εκπαιδευτικών βασίζονται στις προσωπικές τους απόψεις για τους μόνους γονείς και δεν επηρεάζονται από την προσωπική οικογενειακή τους κατάσταση, ενισχύοντας έτσι τις θετικές στάσεις και τις απόψεις των εκπαιδευτικών για τον σχολικό πληθυσμό. (Ρλιόγου κ.α., 2016). Οι εκπαιδευτικοί είναι ιδιαίτερα σημαντικοί για την καλλιέργεια των μαθητών και είναι ιδιαίτερα σημαντικό το ότι οι στάσεις τους δεν επηρεάζονται από τους γνωστικούς και συναισθηματικούς παράγοντες των οικογενειακών χαρακτηριστικών. (Davis-Kean, 2005).

Επίσης, στην έρευνα που διεξήχθη, ερευνήθηκε εάν το φύλο των εκπαιδευτικών παίζει ρόλο στην διαμόρφωση των αντιλήψεών τους για τον αντίκτυπο των μονογονεϊκών οικογενειών στην ακαδημαϊκή επιτυχία των παιδιών. Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι το φύλο των συμμετεχόντων δεν φαίνεται να έχει σημαντική επίδραση στη διαμόρφωση της γνώμης των εκπαιδευτικών. Παρ' όλα αυτά το φύλο δεν αποτελεί αξιόπιστο παράγοντα εξαιτίας του υψηλού ποσοστού των γυναικών καθηγητών και του προσωπικού στην προσχολική και στοιχειώδη εκπαίδευση. Την ίδια χρονιά, από το σύνολο 14.382 νηπιαγωγών, υπήρχαν 14.204 γυναίκες και 178 άνδρες. Από τους 67.808 εκπαιδευτικούς σε δημόσια και ιδιωτικά δημοτικά σχολεία σε εθνικό επίπεδο, 48.431 είναι γυναίκες και 19.377 είναι άνδρες. Αυτό καταγράφηκε και τα προηγούμενα χρόνια έρευνας. (Σαϊτης, 2005).

Ωστόσο, η διαμόρφωση της στάσης των εκπαιδευτικών απέναντι στο διαζύγιο με βάση το φύλο αποκαλύπτει επίσης αντικρουόμενα ευρήματα. Ξεχωριστά, μια μελέτη διαπίστωσε ότι σε σύγκριση με τους άνδρες δασκάλους, οι γυναίκες εκπαιδευτικοί

έδειξαν μια πιο θετική στάση απέναντι στο γεγονός του διαζυγίου. Ωστόσο, απαιτείται περαιτέρω έρευνα για να μελετηθεί ο αντίκτυπος όλων των διαφορετικών μορφών μονογονεϊκής μέριμνας στην επιτυχία της εκπαίδευσης των παιδιών, όχι μόνο στο διαζύγιο, έτσι ώστε να μπορούν να εξαχθούν συμπεράσματα με ασφάλεια.

Επιπλέον, επισημαίνεται ότι είναι απαραίτητο να διερευνηθεί περαιτέρω η σχέση μεταξύ της εκπαιδευτικής επιτυχίας των παιδιών που ζουν σε μονογονεϊκές οικογένειες και των απόψεων των εκπαιδευτικών στα διαφορετικά επίπεδα εκπαίδευσης. Η έρευνα δείχνει μια σχετικά αισιόδοξη εικόνα. Οι εκπαιδευτικοί δεν φαίνεται να δίνουν προσοχή στα στερεότυπα. Η ποικιλομορφία της οικογένειας εκφράζεται με μία θετική και αισιόδοξη στάση, η οποία αντικατοπτρίζει την ατμόσφαιρα της κατανόησης και της υποστήριξης των εκπαιδευτικών για τους ίδιους τους μαθητές. (Kraus & Keltner, 2009, Μπαμπάλης, 2011, Χατζηχρήστου κ.α., 2014).

Επιπλέον, ενισχύει την άποψη ότι η διαδικασία αλληλεπίδρασης δασκάλου-μαθητή δεν θα αντισταθμίσει τις διαφορές ούτε θα φέρει τον αμοιβαίο σεβασμό εφόσον οι μαθητές θα αισθάνονται ότι αξιολογούνται μέσω της οικογενειακής τους κατάστασης (Ostrowsky, 2010). Έτσι, τα προβλήματα που θα προκύψουν στο σχολικό περιβάλλον θα αποδυναμώσουν την ικανότητα των εκπαιδευτικών και θα αποδυναμώσουν επίσης τη θετική ατμόσφαιρα της τάξης ως μέρους για μάθηση, δημιουργικότητα και ελεύθερη έκφραση. (Ρλιόγου κ.α., 2016). Για τους παραπάνω λόγους, είναι απαραίτητο να σχεδιάσουμε και να εφαρμόσουμε προγράμματα παρέμβασης και να προωθήσουμε την κοινωνική και ψυχολογική υγεία των παιδιών στοχεύοντας στην διαμόρφωση μιας οικουμενικής κοινωνίας και διαμορφώνοντας ανθρώπους κατάλληλους για αυτήν, οι οποίοι δεν εστιάζουν και δεν αποκλείουν άτομα λόγω της οικογενειακής τους κατάστασης.

Ο στόχος του σχεδίου παρέμβασης είναι η αποδόμηση κοινωνικών στερεοτύπων και η δημιουργία θετικών στάσεων. Ο αντίκτυπος μιας στερεοτυπικής στάσης απέναντι σε ένα άτομο σε οποιοδήποτε στάδιο της ζωής του μπορεί να καθορίσει την ψυχική του υγεία και την κοινωνική του ανάπτυξη, καθώς το άτομο επηρεάζεται από την οικογένεια, την εκπαίδευση, την κοινωνική μέριμνα, τις κοινωνικές ρυθμίσεις και την εργασία. (Danby & Hamilton, 2016). Το σπίτι και το σχολείο είναι δύο ιδρύματα που προωθούν την επιτυχία ενός παιδιού στο σχολείο και την προσωπική, ηθική και

κοινωνική του ανάπτυξη (Brown κ.α., 2015). Η αναγνώριση και αποδοχή της οικογενειακής διαφοροποίησης στον τομέα της εκπαίδευσης μπορεί να οδηγήσει στην εμφάνιση της έννοιας του μετασχηματισμού ως βασικού ζητήματος της μάθησης και της διδασκαλίας. Ο μετασχηματισμός πραγματοποιείται από κοινού από μαθητές και καθηγητές.

Στο πλαίσιο της μετασχηματιστικής παιδαγωγικής, οι μαθητές, με τη βοήθεια των εκπαιδευτικών, προχωρούν ένα βήμα παραπέρα στη γνωστική ανάπτυξη ανάγοντας τις καθημερινές γνώσεις σε ένα ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον (Σκούρτου, 2010). Αυτός ο μετασχηματισμός καθίσταται όλο και πιο απαραίτητος σε ένα πολυπολιτισμικό περιβάλλον. Αυτό συμβαίνει επειδή, σε αντίθεση με τις παραδοσιακές μεθόδους διδασκαλίας, οι μετασχηματιστικές μέθοδοι διδασκαλίας δεν περιορίζονται στο στενό πεδίο αποθήκευσης νέων πληροφοριών, ούτε επιτυγχάνουν απλώς συνεργασία. Επομένως, η κατασκευή νέας μάθησης μέσω αναμορφωμένων μεθόδων διδασκαλίας στοχεύει στο να επιτρέψει στους μαθητές να αποκτήσουν νέες γνώσεις τις οποίες μπορεί να εφαρμόσει στην πράξη στην ευρύτερη κοινωνική του ζωή (Freire & Shor, 2011).

Στο πλαίσιο αυτής της μεθόδου διδασκαλίας, τα παιδιά μπορούν να βιώσουν μια νέα πραγματικότητα στο σχολικό περιβάλλον, μια πραγματικότητα χωρίς διακρίσεις, από όποιο οικογενειακό περιβάλλον και αν προέρχονται. Είναι φανερό ότι η υλοποίηση των παραπάνω έργων γίνεται κυρίως μέσω αποτελεσματικής επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικών, γονέων ή του μόνου γονέα και των παιδιών.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η διαχείριση και αποδοχή των λόγων εισόδου στην μονογονεϊκότητα, όπως το διαζύγιο, η διάσταση, ο θάνατος και η εκτός γάμου μητρότητα, είναι οι κύριοι παράγοντες που επηρεάζουν την σχολική επιτυχία των παιδιών μονογονεϊκών οικογενειών. Όμως, το διαζύγιο, η εγκυμοσύνη εκτός γάμου και όλοι οι λόγοι που οδηγούν στην είσοδο σε μονογονεϊκή οικογένεια δεν πρέπει να θεωρούνται μεμονωμένα γεγονότα, αλλά ως αλληλουχία και σύνδεση διαφόρων παραγόντων που προϋπήρχαν και τους προκάλεσαν. Ένας άλλος παράγοντας που επηρεάζει την επιτυχία της παιδικής εκπαίδευσης σε μονογονεϊκές οικογένειες είναι το κοινωνικό-οικονομικό επίπεδο των μονογονεϊκών οικογενειών. Οι οικονομικές δυσκολίες έχουν

άμεσο αντίκτυπο στην καθημερινή ζωή των παιδιών, όπως αλλαγές στην καθημερινή ζωή των παιδιών, όπως αλλαγές στη γειτονιά και το σχολικό περιβάλλον. Αυτές οι αλλαγές έχουν αρνητικό αντίκτυπο στην επιτυχία των παιδιών.

Τα άτυπα κοινωνικά δίκτυα αποτελούν ασπίδα προστασίας για τις σύγχρονες οικογένειες και πηγή συναισθηματικής υποστήριξης, όμως, όσον αφορά την οικονομική και κοινωνική υποστήριξη, τα γεγονότα έχουν αποδείξει ότι η χώρα και η κοινότητα χρειάζονται πιο συντονισμένες δράσεις. Η έντονη κοινωνική προκατάληψη που υπάρχει στο ημιαστικό και το αγροτικό πλαίσιο έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο, κάτι που έρχεται σε αντίθεση με την πιο ευέλικτη κοινωνική προσέγγιση σε διάφορες μορφές οργάνωσης της οικογένειας στα αστικά κέντρα. Η ασταθής ψυχολογική και κοινωνική συμπεριφορά ενός από τους γονείς θα επηρεάσει τη συναισθηματική ανάπτυξη και την οικονομική υποστήριξη του παιδιού και θα επηρεάσει έμμεσα το πρόγραμμα σπουδών του σχολείου και της εκπαίδευσης. Η ποιότητα των διαπροσωπικών σχέσεων επηρεάζει την εκπαιδευτική επιτυχία των παιδιών από μονογονεϊκές οικογένειες. Οι μόνοι γονείς έχουν μεγάλη επιρροή στην στάση απέναντι στη μονογονεϊκότητα. Η αρνητική οπτική και διαχείριση επηρεάζει αρνητικά την εκπαιδευτική επιτυχία των παιδιών.

Συνοψίζοντας, η συνεργασία τοπικών κοινοτήτων, σχολείων και οικογενειών και η επακόλουθη ανάπτυξη κατάλληλων κοινωνικών πολιτικών στα αστικά κέντρα και στις γύρω περιοχές είναι απαραίτητη και επιτακτική. Δεν πρέπει μόνο να αναγνωρίσουμε και να αντιμετωπίσουμε τις δυσκολίες και τον αντίκτυπο που μπορεί να φέρουν οι μόνοι γονείς στα παιδιά τους, αλλά και να εξαλείψουμε τις κοινωνικές προκαταλήψεις που σχετίζονται με το σχήμα της μονογονεϊκής οικογένειας. Σίγουρα, η μονογονεϊκότητα αποτελεί ένα ευαίσθητο κοινωνικό θέμα και πρέπει να διερευνηθεί σε βάθος, έτσι ώστε να υπάρξει κοινωνική ισορροπία η οποία εξαρτάται από την ισορροπία των μελών της ξεχωριστά αλλά και από την ισορροπία των σχέσεων μεταξύ των μελών της.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γεωργίου, Στ., (2000), *Σχέση σχολείου-οικογένειας και ανάπτυξης του παιδιού*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Μπαμπάλης, Θ., (2005). *Η κοινωνικοποίηση του παιδιού στη σχολική τάξη. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού*. Αθήνα: Ατραπός.

Μπαμπάλης, Θ., (2011). *Παιδιά Μονογονεϊκών Οικογενειών. Βοηθώντας στη Σχολική Προσαρμογή τους*. 2^η έκδοση. Αθήνα: Διάδραση.

Μυλωνάκου-Κεκέ, Η., (2006). *Σύγχρονες Θεωρητικές Προσεγγίσεις στην Επικοινωνία του Σχολείου, Οικογένειας και Κοινότητας*. Αθήνα: Ατραπός.

Νόβα- Καλτσούνη, Χρ., (2002). *Κοινωνικοποίηση, η γένεση του κοινωνικού υποκειμένου*. Αθήνα: Gutenberg.

Πλιόγκου, Β., (2008). *Η επίδραση της μονογονεϊκότητας στην εκπαιδευτική επιτυχία των παιδιών*. Διδακτορική Διατριβή. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο.

Πλιόγκου, Β., (2011). 'Ποιοι παράγοντες επηρεάζουν την εκπαίδευση των παιδιών των μονογονεϊκών οικογενειών, Από την οπτική μόνων γονέων'. Στο 1^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Μονογονεϊκών Οικογενειών, «Μονογονεϊκές Οικογένειες στην σύγχρονη

κοινωνία». Σύλλογος Αρχηγών Μονογονεϊκών Οικογενειών Νομού Έβρου, Αλεξανδρούπολη: σ. 72-92.

Πλιόγκου, Β., (2016). 'Οι αντιλήψεις φοιτητών/-ριών για τους παράγοντες που επηρεάζουν την εκπαιδευτική επιτυχία των παιδιών μονογονεϊκών οικογενειών'. Στο *Θεωρία και Έρευνα στις Επιστήμες της Αγωγής*(7): σ. 73-101.

Σακελλαρίου, Μ., (2009). *Συνεργασία Οικογένειας και Νηπιαγωγείου. Θεωρία, έρευνα, διδακτικές προτάσεις*. Θεσσαλονίκη: Ιδιωτική Έκδοση.

Σκούρτου, Ε., (2010). 'Μετασχηματισμός: ένα κεντρικό ζήτημα στην μάθηση και στη διδασκαλία. Στο *Παιδαγωγικά Ρεύματα στο Αιγαίο, Διάλογος* (5): σ.98-99.

Τζάνη, Μ., (1983). *Σχολική επιτυχία. Ζήτημα ταξικής προέλευσης και κουλτούρας*. Αθήνα: Φωτοστοιχειοθεσία.

Χατζηχρήστου, Χ., Γκαρή, Α., Μυλωνάς, Κ., Καρίτσα, Β., Τσιόβουλου Α., Γιαβρίμης, Π., (2014). 'Στάσεις και αντιλήψεις εκπαιδευτικών σχετικά με το διαζύγιο και την προσαρμογή των παιδιών χωρισμένων γονέων'. Στο *Το Βήμα των Κοινωνικών Επιστημών* (16): σ. 80-105.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Babalis, T., Xanthakou, Y., Papa, C. & Tsolou, O., (2011). 'Preschool age children, divorce and adjustment: A case study in Greek kindergarten'. Στο *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, 9:σ. 1403-1426.

Babalis, T., Tsoli, K., Nikolopoulos, V. & Maniatis, P., (2014). 'The effect of divorce on school performance and behavior in preschool children in Greece: An empirical study of teachers' views'. Στο *Psychology*, 5: σ. 20-26.

De Langea , M., Dronkersb, M. & Wolbersa, M. H. J., (2014). 'Single-parent family forms and children's educational performance in a comparative perspective: effects of school's share of single-parent families'. Στο *School Effectiveness and School Improvement*, 25:σ., 329-350.

Pliogou, V. (2015) Early Childhood and Primary Education teachers' professional development and family pluralism, *Current trends in the development of Early*

Childhood Education and Care in the world. International Conference of European OMEP. Moscow, 24-25 Σεπτεμβρίου 2015. Moscow, State Pedagogical University, σ. 217-223.

Pliogou, V., Sakelariou, M., Zaragas, C. (2016) The challenging role of early childhood and primary school teachers as counselors: a literature review'.Hryniewicz, L., (επιμ.), (2016). 'The place of the Child in the 21st Century Society'. *International Conference of European OMEP. Canterbury Christ Church University:σ. 121-129.*